The background of the entire page is a photograph of a large mural on a wall. The mural depicts a face with a large, detailed eye. Inside the eye's iris, there is a smaller scene of a person in a boat. Below the face, a large hand is painted, with fingers spread. The mural is partially obscured by a cracked glass pane in the foreground, through which some green ivy is visible. The text is overlaid on the top right and bottom right of the image.

Tekijä: Anni Halonen
Ohjaaja: Mira Kallio-Tavin
Opponentit: Sini Myllyniemi ja Ville Lahtinen

JÄLJET KADULLA - KATUJEN TAIDE

Sukellus graffitikulttuuriin ja
katutaiteeseen

Taiteen kandidaatin opinnäyte
Taiteen laitos
Aalto-yliopiston Taideteollinen korkeakoulu
2011

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	2
2. Metodit	5
3. Terminologiaa	10
4. Nuoriso, kaiken pahan takana?	14
5. Historiaa	17
6. Helsinki rockcity, mikä meininki?	20
7. Luvallinen vs. Luvaton	22
8. Estetiikka	28
9. Säännöt, betoniviidakon laki	30
10. Tekemisen motiivit	32
11. No missä niitä sitten näkee?	35
12. Graffitin käyttö opetuksessa	40
13. Graffitit ja nykytaide	42
14. Yhteenveto	49
Lähteet	50
Kuvalähteet	55

1. JOHDANTO

"Lika on ainetta väärässä paikassa. Minä olen likaa..." - Olavi Uusivirta: Minä olen hullu

1.1. Mistä kaikki sai alkunsa

Kun puuhastelee jatkuvasti saman asian, tässä tapauksessa taiteen parissa, se ei enää tunnu herättävän niin usein innostusta ja vau-kokemuksia. Aina välillä ihastumisen tunne kuitenkin yllättää ja huomaa törmäävänsä kiinnostavaan, ajatuksia herättävään teokseen tai jopa kokonaiseen taidesuuntaan. Ilahduttava oivaltamisen tai löytämisen tunne saa uppoutumaan asiaan ja muistamaan miksi alalle koskaan on joutunutkaan.

Uusin ihastumiseni tuli elämäni salakavalasti viime keväänä Sevillassa, jossa olin käymässä erään ystäväni luona. Tämä intohimoni kohde oli kyllä muistutellut olemassa olostaan aiemmalla Pietarin reissulla ja kotosuomessakin, mutta luulen, että viimeinen silaus oli Sevillan rantabulevardien ansiota. Tuossa espanjalaisessa kaupungissa koko rantatien reunustavat kiviportaiden seinät ja muurit oli omistettu graffiteille ja katutaiteelle. Olin aikaisemmin myös tutustunut brittiläisen Banksyn tuotantoon. Sydämeni läpähti. Tässä se nyt on, uusi ihastukseni kohde.

Kuva 1: Sevilla

1.2. Mitä on katutaide

Katutaide on käsitteenä laaja. Sen voisi määritellä osaksi ympäristötaidetta ja siihen voisi laskea kuuluvaksi monia ilmiöitä aina performansseista graffiteihin. Itse olen tutkimuksessani enimmäkseen kiinnostunut kuvataiteen lähtökohdista tehdyistä kaupunkitilassa olevista teoksista ja sen varjolla rajaan ainakin performanssit tämän ulkopuolelle. Tutkimuksen alkuvaiheissa varsinainen graffitikaan ei tuntunut minusta kovin kiinnostavalta, ainakaan pelkkien tagien osalta, mutta tutkimukseni edetessä se nousi tärkeämmäksi kuin alun perin olin ajatellut. Itse asiassa graffitikulttuuri tuntuu olevan yksi tärkeimmistä katutaiteen taustavaikuttimista. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen, kantaaottavuus, aktivismi ja anarkismi ovat kiinnostaneet minua teini-ikäisestä asti. Katutaiteessa ja ennen kaikkea graffiteissa tämä kaikki tuntuu kiteytyvän parhaiten muihin kuvataiteen suuntauksiin verrattuna. Ainakin graffiti on toistuvasti noussut mainitsemisen arvoiseksi poliittiseksi kysymykseksi.

Katutaiteen ja graffitien kohdalla voidaan puhua myös avantgardistisesta, uutta taidesuuntaa luovasta ilmiöstä. Kysymyksestä, onko graffiti taidetta vai ei, väitellään myös edelleen. Toisten mielestä se on rikollista toimintaa, kun taas toisten mielestä erittäin varteen otettava taidemuoto. Jopa tekijöillä on asiasta eriäviä mielipiteitä. Oman näkemykseni mukaan graffiti-ilmiö pitää sisällään ääripäitä, joista toinen laita voisi edustaa taidetta ja toinen äärilaita taas vandalismia ja häiriköintiä. Yksioikoisesti graffitia ei voi niputtaa kumpaankaan reunaan.

Omien havaintojeni mukaan suomalainen graffitikulttuuri ja katukuvassa näkyvä vaihtoehtokulttuurien visuaalisuus tuntuu perustuvan pitkälti tageihin ja kirjoituksiin, nk. töhryihin, joita löytyy lähestulkoon jokaisesta kaupungintapaisestakin. Onneksi merkkejä muunlaisestakin on. Heränneen kiinnostukseni myötä aloin kiinnittää graffiteihin enemmän huomiota ja samalla bongata kaupunkikuvasta muutakin kuin hätäisesti suhaistuja nimimerkkejä. Sevillan matkani jälkeen aloin valokuvata Helsingissä näkemiäni kiinnostavia kaduilta löytyviä teoksia. Halusin tallentaa kaupunkikuvan väriläiskiä. Olemme vielä kaukana suuren maailman hienouksista, mutta ehkä hitaasti tapahtuvan asennemuutoksen ja tottumuksen kautta kotoisessa pohjolassammekin suvaitaan paremmin tämän kaltaisia ilmiöitä.

1.3. Taistelu kaupunkitilasta

Graffitien torjuminen ja vastustus on kuitenkin edelleen melko voimakasta. Helsingissä on ollut vuodesta 1998 käynnissä Stop Töhryille - hanke, jonka tarkoituksena on ollut hävittää kaikki luvattomat maalaukset kaupunkitilasta. Kaupunkikuvan siivousinnon myötä myös luvallisia teoksia on aikanaan hävitetty. Hanke on herättänyt vastustusta ja närää erityisesti nuoren polven ja kulttuurimyönteisen väen parissa. Keskustelu hankkeeseen liittyvistä toimista on noussut esiin aika ajoin muun muassa Voima-lehden artikkeleissa sekä Nollatoleranssi.info sivuston toimesta. (nollatoleranssi.info). Stop Töhryjen määrärahat ovat kuitenkin pienentyneet viime vuosina ja se näyttäisi tulleen tiensä

päähän.

Kandidatutkielmassani perehdyn graffitien ja katutaiteen olemassa olon syihin, erilaisiin ilmenemismuotoihin ja viesteihin. Selvitän tutkielmassani katutaiteen tilannetta Suomessa ja Helsingissä. Kysyn myös, mitä mahdollisuuksia graffiteilla on taiteen kentällä. Toinen mieltäni askarruttava seikka on katutaiteen ja graffitien tuominen kuvataiteen opetukseen. Miten graffitit, katutaide ja niiden tekeminen soveltuvat koulussa opetettavaksi? Tutkimuskysymyksenäni muotoutuvat näiden teemojen ympärille.

Haluan jatkaa keskustelua siitä, miksi maalia seinäpinnoissa vastustetaan ja mitä mahdollisuuksia kadut tarjoavat elävän kaupunkikulttuurin luomiselle. Tutkimuksessani erittelen myös katutaiteen ja graffitin erilaisia tekniikoita, esiintymispaikkoja sekä tekemisen motiiveja.

Graffitien ja julkiseen tilaan luvattomasti (ja toisinaan myös luvan kanssa) tehtyihin teoksiin liittyy usein kysymys tilan omistamisesta. Kenelle kaupunki kuuluu ja kenen ääni saa siellä kaikua? Kenen kuvat saavat näkyä? Kenen mielipide on asiassa merkittävä? Esimerkiksi Helsingin kaupunkikuvasta erottuu ensimmäisenä valtavat mainokset, joilla pyritään vaikuttamaan ihmisten kulutuskäyttäytymiseen ja siirtämään rahavirrat mainostajien taskuihin. Näihin seikkoihin palaan myös tutkimuksessani. Graffiteissa ja katutaiteessa on potentiaalia herättää keskustelua yhteiskunnallisista asioista ja kaupunkitilan omistamisesta. Ihmisillä tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa omaan ympäristöönsä ja kokea se omakseen. Katutaide ja graffitit voivat toimia viihtyvyyttä lisäävänä tekijänä ja piristysruiskeena kaupunkikuvassa. Ympäristötaidetta ja estetiikkaa tutkineen Ossi Naukkarisen mukaan ympäristötaide ja samalla myös sen yhtenä osa-alueena katutaide, ovat julkisia kannanottoja ympäristön esteettisiin ja eettisiin kysymyksiin (2003, 99). Myönteinen näkyvyys voisi olla yksi keino löysätä asennetta ja vastustusta graffitien osalta. Haluan tutkimuksessani puhua sekä graffitista että katutaiteesta, sillä niillä näyttäisi olevan vahva yhteys toisiinsa. Käsitteitä käytetään myös ristiin ja niiden rajapinta näyttäisi olevan häilyvä. Maailmalla nähtävissä oleva katutaide nojaa usein graffitin toimintatapoihin ja omaa hyvin samankaltaisen visuaalisen kielen.

2. METODIT

2.1. Tutkimuksen laatu

Tarkoituksenani on ollut kartoittaa mitä tällä hetkellä suomalaisessa katutaiteessa ja graffitikeskustelussa tapahtuu ja selvittää syitä niille. Tutkimukseni on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimuksen aineisto on koottu pääosin pääkaupunkiseudulta, mutta viittaa myös muihin suomalaisiin ja ulkomaalaisiin kaupunkeihin. Aineistoni perustuu saamiini haastattelu- ja kyselyvastauksiin, omiin havaintoihini ja kokemuksiini, sekä katutaiteesta ja graffiteista ottamiini valokuvain vuosina 2008–2011. Lisäksi olen seurannut aiheeseen liittyvää lehtikirjoittelua ja tutkinut aihetta sivuavaa kirjallisuutta sekä Internet-sivustoja.

2.2. Havainnointi

Yhtenä tutkimusmenetelmänäni on ollut havainnointi, sovellettuna ympäristön tarkkailuun. Metodeista kirjoittaneiden Hirsjärven, Remeksen ja Saajavaaran mukaan havainnoinnin tarkoituksena on kartoittaa sitä, mitä todella tapahtuu (Hirsjärvi, Remes & Saajavaara 1997, 209–214). Koska tutkimukseni kohteena on visuaalinen ilmiö, ei havainnoin kohteena ole ihmisen toiminta sellaisenaan vaan enemmänkin lopputulos siitä. Lähdin tutkimukseni alussa tutustumaan kotipaikkani Helsingin kaupunkikuvaan kiinnittäen huomiota kaduilla näkyviin visuaalisiin merkkeihin ja kuviin, jotka eivät olleet mielestäni kaupallisista lähtökohdista tehtyjä. En ollut kovin kiinnostunut mainoksista tai seinämaalauksista, joissa oli kaupallinen viesti. Mielenkiintoni kohteet olivat teoksia, joiden välittämä arvomaailma ei liittynyt ostamiseen tai myymiseen ja jotka kiinnittivät huomioni. Painopisteenä tutkimuksen alussa oli kaikenlainen katutaide, johon laskin keskenään hyvinkin erilaisten kaupunkitilassa näkyvien teosten kuuluvan. Törmäsin mm. neulegraffiteihin, katumaalauksiin, hankalan näköisiin paikkoihin tehtyihin graffiteihin ja aitoihin punottuihin teoksiin. Etsiessäni tietoa Internetistä löysin myös pesugraffitit ja eräs kyselyyni vastanneista mainitsi sammal- ja keramiikkagraffitit. Olin jo aiemmin edellisenä keväänä, Sevillan matkani jälkeen, ryhtynyt valokuvaamaan näkemiäni kiinnostavia teoksia. Siinä vaiheessa kuvaaminen ja havainnointi olivat oikeastaan vain tallentamista ja omien mielenkiinnon kohteiden poimimista, ilman tarkoitusta tehdä asiasta laajempaa tutkimusta. Kun päätin tehdä aiheesta myös tutkielman, havaintoni ja ottamani kuvat tulivat osaksi tutkimusaineistoani.

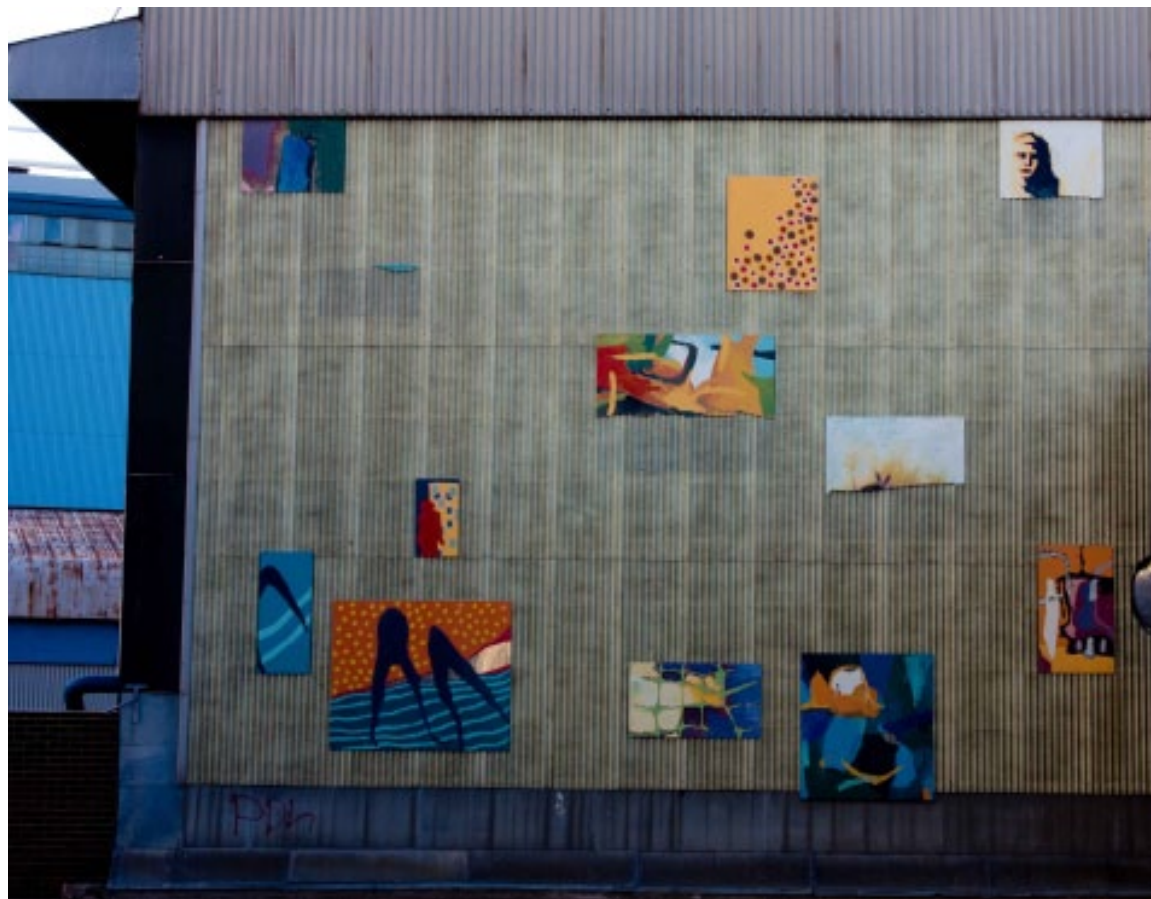
2.3. Kirjallisuus

Luin aiheeseen liittyviä artikkeleita ja lehtijuttuja, sekä etsin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Internet-sivusto krmi.net on koonnut aiheesta lehtijuttuja 2000-luvun lopulta. Suomessa graffiteja ei ole kovinkaan laajasti tutkittu, ja aiheesta löytyi vain muutamia kirjoja. Tärkeimpänä lähteenäni suomalaisen graffitin taustoista olen pitänyt Anne Isomursun ja Tuomas Jääskeläisen teosta *Helsinki Graffiti* (1998). Helsinki Graffitin ongelma on sen ikä. Siinä esiteltyt asiat ja termistö on saattanut muuttua likipitään 13 vuoden aikana. Uudempi kirja aiheesta on Joanna Bogdanoffin kokoama *Graffiti, no name, no fame* (2009). Kirjan tekstin sävy kuitenkin on hieman katkera ja kuvat huonolaatuisia, mikä ei vakuuta eikä saa pitämään teosta

luotettavana lähteenä. Edellisiä vielä vanhempi teos, Martha Cooperin ja Henry Chalfantin *Subway Art* (1984) on myös yksi aiheen perusopuksia, jota graffitin tekijät ovat lukeneet tiiviisti sen ilmestymisestä lähtien (Berg 2008, 19).

Etsin myös pohjaa ja vertailukohtaa tutkimukselleni ympäristötaiteen ja estetiikan puolelta, sekä nykyaiteeseen liittyvistä kirjoista. Ossi Naukkarisen kirjoittama *Ympäristön Taide* (2003) on ollut yhtenä lähdeveoksena pohtiessani ympäristön ja teoksen suhdetta. Nykyaiteen puolelta näppärä yleisteos on Patrick Nguyen'n ja Stuart Mackenzien *Beyond the Street - The 100 Leading Figures in Urban Art* (2010), joka kertoo katutaiteen ja graffitin parissa työskentelevistä nykyaiteilijoista. Sen sivuilta löytyvät osa myöhemmin tässäkin tutkimuksessa esitellyistä kiinnostavista nimistä katutaiteen saralta.

Artikkeleiden ja kirjallisuuden perusteella havaitsin, että nimenomaan graffiti-ilmio on läheisesti tekemisissä katutaiteen ja toisaalta myös joidenkin muiden nykyaiteen ilmiöiden kanssa. Graffitit ovat olleet yhtenä alkusysäyksenä keskustelulle julkisesta tilasta ja siellä näkyvästä visuaalisesta maailmasta. Graffitikulttuurin sisällä

Kuva 2: Näkymä Tehtaankadun päästä Helsingissä

toimintaa ei kuitenkaan aina mielletä taiteen tekemiseksi, vaan tekijät kokevat sen olevan enemmän elämäntapa ilman taiteellisia intohimoja. Tätä käsitystä tukee myös *Helsinki Graffitin* linjaukset (Isomursu & Jääskeläinen 1998, 71) vaikka asenne onkin saattanut vuosien aikana hieman muuttua. Graffiti mielletään tänä päivänä helpommin yhdeksi taidemuodoksi. Erilaisilla tekijöillä on toki tähän monenlaisia näkemyksiä edelleen.

2.4. Kyselyt ja haastattelut

Omien havaintojeni ja lukemani pohjalta muodostuneen käsitykseni tueksi halusin saada selville myös tämän hetkisten graffitin ja katutaiteen tekijöiden näkemyksiä asiasta. Koska koin olevani ulkona graffitintekijöiden maailmasta, enkä tiennyt kyseisen alakulttuurin sisällä vallitsevista käytännöistä ja lainalaisuuksista juuri mitään, lähdin etsimään henkilöitä, jotka tietäisivät. Tuttavapiirini kautta löysin muutamia graffiteja sekä luvallista katutaidetta tehneitä henkilöitä. Laadin näille henkilöille kyselyn, joka muodostui avoimista kysymyksistä koskien graffiteja, katutaidetta ja niiden tekemistä (Hirsjärvi, Remes & Saajavaara 1997, 189–200). Kyselyyn vastanneet 6 ihmistä ovat aikuisia, vastaushetkellä n. 20–32-vuotiaita (vuosina 1990–1979 syntyneitä) miehiä ja naisia, jotka tekevät / ovat tehneet graffiteja tai/ja muuta ei-kaupallista katutaidetta. Vastaajien ikä on huomion arvoinen seikka siinäkin mielessä, että graffitien tekeminen mielletään usein pelkästään nuorten tekemiseksi. Lähestyin kyselyni kohteita sähköpostitse ja facebookin kautta. Kyselyt on toteutettu tammikuun ja maaliskuun välillä 2011. Kaikki eivät vastanneet jokaiseen esitettyyn kysymykseen. Yhtä graffitin tekijää (mies, 1978) haastattelin kasvoitusten samoista teemoista kuin kyselyyn vastanneitakin. Hänen kohdallaan tein myös kysymyksiä aiheista, joita en ollut huomannut kyselyyn osallistuneilta kysyä. Koska kyseessä on alakulttuuri, johon liittyy myös laittontaa toimintaa, tein kyselyt pääosin nimettöminä. Asiaan liittyvä laittomuus oli myös syy siihen miksi lähestyin haastateltaviani ja esitin kysymykset nimenomaan sähköpostin kautta. Halusin jättää vastaajalle aidosti mahdollisuuden vastata täysin anonymisti. Ainoa nimensä mainitsemiseen luvan antanut kyselyyn vastannut on Elissa Eriksson, jonka teoksiin tutkimuksessani myös viittaan. Hän tekee parhaillaan Aaltoyliopiston Taideteolliseen korkeakouluun lopputyötään saman aiheen ympäriltä. Lisäksi aineistossani on laajempi samoja teemoja käsittelevä kuvataiteilija Viva Granlundin haastattelu (8.4.2011). Granlundin haastatteluun muotoilin kysymykset sekä aiempaan kyselyyn saamieni vastausten pohjalta, että teeman ympäriltä nousseiden minua vaivanneiden asioiden pohjalta. Haastattelussa halusin selvittää kuvataiteilijan näkemyksiä ja mielipiteitä kaduille tehtyjen töiden olemassa olost. Haastattelumenetelmällä (Hirsjärvi, Remes & Saajavaara 1997, 200–208) halusin kartoittaa kyselyn tapaan tekijän näkemyksiä ja kokemuksia taiteen tekemisestä kadulle.

Kysymyksiä laatiessani koin tärkeäksi selvittää tekijöiden motiiveja katutaiteen tai graffitin tekemiselle. Minua kiinnosti myös teoksen paikan valintaan liittyvät syyt ja se miten se vaikuttaa tekemiseen luvallisessa katutaiteessa tai graffitissa. Selvittääkseni erilaisia graffitin tekotapoja kysyin myös tekijöiltä heidän käyttämiään ja tuntemiaan tekotapoja sekä sitä kuinka paljon tekemiseen käytetään aikaa. Tutkimuksen alussa minua kiinnosti myös tietää onko tekijöillä esikuvia

ja minkälaisia. Esikuvista en kuitenkaan kokenut saaneeni niin laajaa käsitystä niukkojen vastausten takia, joten en käsittele sitä tekstissäni sen kummemmin. Viimeisen vastaajan kohdalla kysyin myös saaduista rangaistuksista ja sakoista. Viva Granlundin haastattelussa kysyin myös lupien hankkimiseen liittyvistä asioista ja yleisistä käytännöistä kadulle tekemisen suhteen.

2.5. Teemoittelu

Olen teemoitellut vastauksista nousseita asioita tulevien kappaleiden otsikoiden alle ja pohtinut niitä suhteessa aiempaan tutkimukseen ja kirjallisuuteen, sekä käsityksiini asioista. Teemojani ovat olleet mm. luvallisuus ja luvattomuus, estetiikka, tekemisen motiivit, paikkojen valinta ja graffitin säännöt. Lopussa mietin, kuinka aihetta voi soveltaa kuvataideopetuksessa. Tutkimuksessani en ole selvittänyt aktiivisesti graffitia vastustavien tahojen mielipiteitä. Vastustamiseen liittyvät käsitykset pohjautuvat enimmäkseen mediassa olleille jutuille ja lehtiartikkeleille, sekä oheiskirjallisuudelle.

2.6. Muu tutkimus

Taideteollisessa korkeakoulussa Kuvataidekasvatuksen koulutusohjelmassa tutkimusta aiheesta ovat tehneet Helena Björk (*Avantgarn -Textiler i gatukonsten*, 2010) ja Antti Berg (*Urbaania kalligrafiia, Näkökulmia bommaukseen*, 2008). Muissa yliopistoissa aihetta ovat tutkineet ainakin Anna Jalava otsikolla *Pro graffiti – turkulaisten nuorten käsityksiä nykygraffitien merkityksestä* (2007, Lapin yliopisto) ja Petri Syrjänen otsikolla *Graffiti ei ole taidetta, se on rikos* (1999, Tampereen yliopisto, sosiologia). Lisäksi vuoden 2009 Nuorisobarometrissä on tutkittu nuorten luovia harrastuksia, joista yhdeksi on nimetty graffitit ja tägäys (Myllyrinne, 2009b).

Kuva 3: Suvilahden graffitaitaia kesällä 2010

3. TERMINOLOGIAA

Graffiteihin liittyvässä alakulttuurissa käytetään paljon termejä ja sanoja, joiden merkitys ei ensi kuulemalta aina aukene ulkopuolisille, joten siksi koen tarpeelliseksi tässä välissä hieman selventää käsitteitä niin itselleni kuin lukijallekin. Myös katutaide on terminä suhteellisen uusi (engl. street art) ja se on helppo sekoittaa esimerkiksi kadun varsilla turisteja piirtävien taiteilijoiden toimintaan. Käytän itse termiä kuten olen ymmärtänyt siitä taidekentän parissa puhuttavan. Tässä tutkielmassa tarkoitan katutaiteella kadulle tai muuhun julkiseen tilaan tehtävää (kuva)taidetta, joka voi olla esimerkiksi graffitia monessa muodossa. Esimerkiksi Internet-sivusto Street art utopia (www.streetartutopia.com) on koonnut kuvina katutaidetta maailmalta. Kuvista saa melko hyvän käsityksen siitä, mistä asiassa on kyse.

Uusi suomen kielen sivistyssanakirja määrittelee sanan graffiti seuraavasti: Rakennuksen seinään, muuriin tms. (luvatta) piirretty kuva tai kirjoitettu teksti (Nurmi Timo, Rekiaro Ilkka, Rekiaro Päivi, Sorjanen Timo, 2004, 139). Graffitille tunnusomainen tekotapa on spraymaalilla ruiskuttaminen seinään, joko vapaalla kädellä tai sabloonaa apuna käyttäen. Myös raaputtamalla ja kaivertamalla tai tussilla seinään tehdyt kuvat määritellään graffiteiksi (suomisanakirja, 2011).

Kuva 4: Kallion virastotalon seinään tehty väripommi

Bommaus tarkoittaa nopeasti tehtyjä tussauksia (suomibeatbox-foorumi, 2011)

Burner on suurikokoinen *piissi*, jonka tekemiseen käytetään yleensä runsaasti aikaa. Vaatii enemmän panostusta ja on haastavampi tehdä luvattomiin paikkoihin

Feimi on maine, joka saavutetaan graffitipiireissä hienoilla *piisseillä*, *tageilla* tai onnistuneilla paikkavalinnoilla.

Kranu tarkoittaa ilkeävaltaisesta tehtyä väripommia, jonka tarkoitus on sotkea seinäpintaa tehokkaasti. (Kuva 4)

Muraali tarkoittaa yleisesti seinämaalausta.

Neulegraffiti on langasta virkkaamalla, neulomalla tai kutomalla tehty esim. aitoihin, pylväisiin tai vaikkapa ovenkahvoihin kiinnitetty teos. (Kuva 5)

Kuva 5: Neulegraffiteja Helsinginkadulla Kalliassa

Pesu / pölygraffiti (engl. reverse graffiti) tehdään likaiseen seinään tai ikkunaan likaa poistamalla. Apuna voidaan käyttää erilaisia pesuvälineitä, sabloonaa, siveltimiä ja vettä. (Kuva 6)

Piissi tarkoittaa yleisesti ottaen graffititeosta, joka on yleensä enemmän kuva kuin pelkkä teksti ja on tehty vaivalla. Se tulee lyhennyksenä pidemmästä sanasta piece (=teos) tai masterpiece (=mestarteos).

Punosgraffiti on tehty punomalla esimerkiksi verkkoaitaan halutunlainen kuva. Punosmateriaalina voi käyttää erilaisia nauhoja, kangasta tai vaikkapa syksyn lehtiä. (Kuva 13)

Sammalgraffitit tehdään maalaamalla sitä varten tehtyä sammalseosta seinään ja antamalla sen kasvaa maalatun kuvan muotoon. Netistä löytyy erilaisia ohjeita maalausseoksen tekemiseen. Yksi ohje neuvoa sekoittamaan olutta, sokeria ja sammalta tehosekoittimella tasaiseksi tahnaksi. Joissakin resepteissä olut on korvattu piimällä tai jogurtilla. (Kuva 10)

*Kuva 6: Pesugraffiti
Tampereella*

Spagu tarkoittaa esimerkiksi pyörän selästä vauhdissa spreijattua spagettimaista jälkeä, jonka päämääränä on *kranun* tapaan sotkea seinää nopeasti.

Stencil (engl.) on malline, kaava tai sabloonaa, jota käytetään spraymaalien kanssa.

Tagi on nimimerkki tai katunimi, jota levitetään. Tehdään tavallisesti nopeasti yhdellä värillä ja on yksinkertaisin graffitimuoto. (Kuva 7)

Tarrat määritellään myös graffiteiksi, jos niitä liimaillaan julkisiin tiloihin, seiniin tms. Niiden liimailemisesta voi saada samalla tavalla rangaistuksen kuin spraymaalilla tehdystä graffitista.

Throw-up on jotain *piissin* ja *tagin* välimaastosta. Normaalisti se pitää sisällään jonkinlaiset ääriviivat ja täytevärin ja on sen takia perustagia monimutkaisempi, mutta *piissiiä* vaatimattomampi.

Writer on kirjoitteliija, joka tekee enemmän yksinkertaisia seinäkirjoituksia pyrkimättä erityisiin taiteellisiin päämääriin tai tyylikkäisiin *tageihin*.

Graffitiin liittyvään termistöön ja sen taustoihin perehdytään tarkemmin esimerkiksi Antti Bergin tutkimuksessa *Urbaania kalligrafi*aa. (Berg, 2008 s.11–12)

4. NUORISO, KAIKEN PAHAN TAKANA?

4.1. Ryhmään kuuluminen

Nuorisolla on taipumusta laumasieluisuuteen ja massakäyttäytymiseen. Nuorena on tärkeää kuulua ryhmään ja niihin identifioituaan mielellään. Opetusministeriön vuonna 2009 teettämän nuorisotutkimuksen mukaan alle 15-vuotiaista jopa 74 % laskee kuuluvansa johonkin jengiin. Erilaiset kulttuuriset ilmiöt myös yhdistävät nuoria ja luovat yhtenäisyyden tunnetta. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat 1950-luvulla Suomeen rantautunut rock-musiikki, joka loi pikkuhiljaa ympärilleen nuorisokulttuurin, jossa kyseisen musiikin kuunteleminen oli tärkeä yhdistävä tekijä. (Myllyniemi 2009a, 96)

Jeff Ferrellin Denverin graffiti-ilmiötä käsittelevän tutkimuksen mukaan yhtälailla myöhemmin tullut hip hop ja graffiti-kulttuuri, tai vaikkapa rasistinen skiniliike ovat olleet omissa piireissään tiiviisti ihmisiä aatteellisesti ja tyyllillisesti yhdistäviä tekijöitä, ottamatta kantaa siihen onko toiminta ollut kannatettavaa vai ei. Kummassakin viimeksi mainitussa on ollut myös tapana levittää omaa aatettaan esimerkiksi seinäkirjoittelun avulla (Ferrell 1996, 4). Ryhmänpaine tai ajattelemattomuus voi aiheuttaa tietyn tyyppistä käyttäytymistä, ilman yksilön tarkempaa omaa analyysia toiminnan järkevyydestä.

4.2. Oma nuoruuteni

Olen itse kasvanut ja elänyt nuoruuteni Joensuussa 1990-luvun ja 2000-luvun taiteessa. Ollessani yläasteikäinen 90-luvun puolessa välissä skiniaate oli kotikaupungissani voimakkaasti esillä. Tuohon aikaan kaupunkikuvaa värjäsivät White power - iskulauseet ja hakaristien kuvat. Töhräykset ja vallalla ollut aate loivat kaupunkiin pelon ilmapiiriä. Tuolloin pahoinpitelyn kohteeksi saattoi joutua jo pelkästään vääränlaisen vaatetuksen ansiosta. Jengien levittämä rasistinen tai herjaava söhriminen on mielestäni tuomittavaa ja kaukana taiteesta. Silti tämänkaltaiset ilmiöt tuntuvat nousevan keskusteluun, kun puhutaan graffitikulttuurista ja jopa katutaiteesta. Mielestäni kuitenkin nämä kaksi keskustelun suuntaa tulisi pitää selkeästi toisistaan erillisinä ilmiöinä, eikä yksiselitteisesti niputtaa niitä saman asian alle. Graffiti mielletään luultavasti myös tämän takia rikollisuutta viljeleväksi alakulttuuriksi, sillä ilmiö erilaisten ääriyhmien aatteen levittämisestä on tuttu myös muualla maailmasta. Ferrellin mukaan erityisesti neo-natsien ja skinheadin levittämät hakaristit ja tappouhkaukset ovat omiaan ruokkimaan pelkoa myös graffiti-ilmiötä kohtaan. Ferrell huomauttaa myös kahden eri asian, graffitin ja kirjoittelun, toisiinsa sekoittamisesta ja mainitsee erityisesti graffitin vastustajien ratsastavan tällä samankaltaisuudella (Ferrell 1996, 5). Tero Karvinen kirjoittaa Aamulehden Mieli-palstalla katutaiteen olevan nykytaiteen osa-alue ja kommentoi kirjoituksessaan Tampereella vuonna 2007 tapahtuneen paikkojen sotkemisen ja katutaidefestivaalien yhteyksiä toisiinsa. Kommentti on osa laajempaa keskustelua aiheen tiimoilta, jota myös Tampereella on käyty. (Aamulehti 16.8.2007)

Omat kokemukseni töhrinnästä ovat ristiriitaisia ja hämmentävät minua edelleen. Muistelen itsekkin ”töhrineeni” seinä teini-iässä: *Kaikki sai alkunsa läheisen koulun*

luistelukentän pukukopeista, joiden seinillä oli muutamia tussauksia valmiina. Kävimme siellä usein ystäväni kanssa ja aikamme katseltua seinä aloimme kantaa itsekkin tussia mukana. Koskematon seinä ei ehkä olisi saanut minuakaan tarttumaan tussiin ja kirjoittamaan omaa viestiäni seinään. Mutta koska kirjoittelu oli jo aloitettu, sitä oli helppo jatkaa. Homma lähti ilmeisesti kaikilta kirjoittelijoilta vähän käsistä ja ajan kanssa muutamat tussaukset olivat johtaneet koko seinän täyttämiseen erilaisilla kirjoituksilla asiattomuuksista rakkauden tunnustuksiin. Oikeastaan koko homma lähti käyntiin melko spontaanista päähänpistosta sekä halusta osallistua seinällä olevaan viestintään. Muistan lehdissäkin olleen juttua ko. seinien putsamisesta. Ihmettelin asiasta noussutta polemiikkaa ja vouhotusta, enkä oikeastaan nähnyt suttausta niin pahana kuin siitä aiheutunut reaktio antoi ymmärtää sen olevan. Kyseessä oleva paikka oli sellainen jossa itse vietimme aikaa, se oli meille tärkeä. Ei tarkoituksena ollut tuhota sitä, vaan ehkä enemmänkin jättää sinne jälki itsestä. (Halonen, 2011)

En vielä näe asiaa sen kaiken suuttumisen ja raivon arvoisena, jos seiniin ei tehdä täysin asiattomia juttuja, vaikkapa rasistisia iskulauseita. Toisaalta toki minuakin harmittaa jos esimerkiksi vanhan arvokkaan rakennuksen seinään ilmestyy kirkkoveeneen kuva. Suurin ongelma tavallisessa kirjoittelussa näyttäisi olevan puhdistuskustannukset, jotka nostetaan lähes poikkeuksetta esiin jokaisen jutun kohdalla.

Kuva 7: Tageja Kalliossa

4.3. Mikä sotkuissa häiritsee?

On vaikea hahmottaa mikä tekee seinään ilmestyneestä tussauksesta kaiken sen hysterian arvoista, joka siihen tuntuu kohdistuvan. Graffiti tuntuu herättävän valtavaa närää erityisesti aikuisväestön keskuudessa. Onko kaaoksen ja epäsiisteyden sietäminen vaikeaa vai onko tosiaan kyse pelkistä puhdistuskulujen tuomista rahallisista menetyksistä? Mikä tussin tai maalin jäljessä häiritsee? Onko se järjestyksen kaipuuta ja sekasorron kestämisen vaikeutta? Isomursun ja Jääskeläisen mukaan kyse on myös poliittisesta linjauksesta. Spraymaalin mukana kantaminen on jopa rinnastettu teräaseen hallussapitoon. Nuoret graffitintekijät kriminalisoidaan ja heille langetaan valtavia korvaussummia maalilla seinään ruiskimisesta. Yhteiskunnalla toivoisi olevan muitakin tapoja keskustella asiasta kuin raastuvalla uhkaaminen. Seinän maalaamisella kun ei ole tavallisesti tarkoituksena vahingoittaa ketään ihmistä tai tavoitella itselleen aineellista hyvää (Isomursu, Jääskeläinen 1998, 9-10). Nuorten asenteita graffiteja kohtaa on selvitetty vuoden 2009 Nuorisobarometrissa. Sen mukaan kaksi kolmasosaa näkee graffitin enemmän taiteena kuin rikollisuutena. (Myllyniemi, 2009b, 72) Tämä kielisi myös siitä, että suhtautuminen graffitiin yhteiskunnan tasolla olisi hyvä ottaa tarkasteluun.

5. HISTORIAA

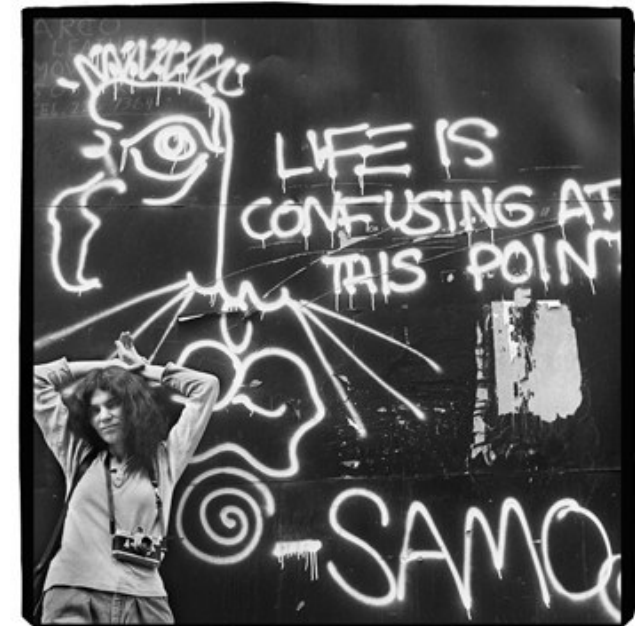
5.1. New York, New York

Graffitit ovat osa urbaania kulttuuria. Sen juuret näyttäisivät olevan päämäärättömässä töhertelyssä ja hetken mielijohdeesta tehdyissä tussauksissa, joiden tekotavat ovat myöhemmin jalostuneet vaativammiksi teoksiksi.

Historian polut johtavat 1960 ja 1970-lukujen taitteeseen New Yorkin kaduille, jossa writers - ilmiö sai alkunsa erään lähettipojan päähänpistosta merkitä kulkemiaan reittejä. Katujen varsiin alkoi ilmestyä sama teksti TAKI 183. (Taki on lempinimi ja 183 kadun numero.). Nimen takana oli silloin 17-vuotias Demetrius. Taki 183 ei suinkaan ollut ensimmäinen, joka oli keksinyt kirjoittaa nimensä seiniin, mutta laajalle levinneen reviiirinsä nostamana hän päätyi kiinnostuksen kohteeksi ilmiötä tutkittaessa. New York Times julkaisi heinäkuussa 1971 Taki183:sta ja töhertelystä artikkelin, jonka ansiosta tieto ilmiöstä levisi laajalle. Taki 183:a edeltäneitä kirjoittelijoita ovat olleet mm. Cornbread 1960-luvun lopulla. (Berg 2008,15–16) Saavutettu näkyvyys sai monia muita nuoria jäljittelemään tapaa ja samantyyliisiä merkkauksia alkoi ilmestyä ympäri New Yorkia lisää (Joe 136, Barbara 62, Eel 159...). Töhryjen poistamisen kustannukset nousivat myös artikkelissa esille. Taki 183 hämmästeli itsekkin, miksi hänen teostaan nostettiin niin suuri meteli, sillä hänestä oli outoa, että nimen kirjoittelu ympäriinsä koettiin uhaksi. ”Ja hän kysyi: Miksi he ovat pienen pojan perässä? Miksi ei vaaliorganisaatioiden perässä, jotka levittävät tarrojaan joka puolelle metroihin vaalien aikana?” (New York Times, 1971) Jännityksen haku, tietty tarkoituksettomuus, tekemisen takia tekeminen sekä hauskanpito leimaavat wraitteri- ja tågäyskulttuuria. Se ei ole ainoastaan nuorten ilkivaltaa ja häiriköintiä, vaan

omilla säännöillään pelaava alakulttuuri, jossa tekijät tietoisesti ilmaisevat itseään. (Isomursu & Jääskeläinen 1998, 10, 45 ja 54).

Muita mainitsemisen arvoisia graffitintekijöitä ovat olleet muun muassa taiteilijat Jean-Michel Basquiat ja Keith Haring. New Yorkin Brooklynistä kotoisin oleva Jean-Michel Basquiat (s.1960) kehitteli graffitiuransa alkuvaiheilla fiktiivisen persoonan SAMO (lyhenne sanoista same old shit), joka myi keksittyä uskontoa. Ystävänsä Al

Kuva 8: SAMO - graffiti

Diazin kanssa he kirjoittelivat SAMO:n nimissä iskulauseita ympäri Manhattania 1970-luvun lopulla. Basquait käytti SAMO-graffiteja välineenä mainostaa itseään, tehden niitä mm. newyorkilaisgallerioiden ulkoseiniin. Hän hankki taidekoulutuksen New Yorkin School of Visual Artsissa, jossa tutustui mm. Keith Haringiin. Haring oli aloittanut myös uransa graffiteilla, joskin myöhemmin siirtyi enemmän kaupalliseen taiteeseen. (basquiat.com ja Dempsey, 2003, 273)

5.2. Kaukana, kaukana pohjoisessa...

Suomeen graffiti-ilmio rantautui kunnolla vasta 1980-luvulla hip hop kulttuurin siivellä nuorisolle suunnattujen tv-ohjelmien ja elokuvien myötä (Isomursu & Jääskeläinen 1998, 25 ja Berg 2008, 19). Seiniin kirjoittelua on kuitenkin ollut myös kylmässä Pohjolassamme jo ennen sitä. Kirjoittelua on käytetty mielipiteen ilmaisuna ja poliittisen huomion saavuttamisen välineenä. Eräs tunnettu tapaus tästä on Helsingin Taivallahden seurakunnan kirkkotyömaalla tapahtunut mielenilmaus. Temppelinaukion kirkkona tunnetun rakennuksen rakentaminen vuosina 1968–69 aiheutti keskustelua hankkeen kalleudesta ja rahojen paremmasta käytöstä. Kirkon rakennustyömaan seiniin ilmestyi Biafra - teksti kannanottona sillä hetkellä Afrikassa vallitsevaan valtavaan inhimilliseen kriisiin. Biafran sota herätti kansalaisissa myötätuntoa Afrikan nälkäänäkeviä lapsia kohtaan. Kirkon rakentamista vastustettiin sillä perusteella, että suunnitelma oli aikanaan erittäin kallis ja rahoja olisi toivottu ohjattavan hyödyllisemmin, esimerkiksi nälkään kuolevien lasten auttamiseen. (Ylen Elävä arkisto 1968–1969)

Graffitien suosio on levinnyt laajasti ympäri maailmaa, eikä loppua näy, vaikka sitä on arvailtu nuorison ohimeneväksi villitykseksi. Toisinaan ilmiön on veikattu katoavan nuorten kasvaessa aikuisiksi, kuten Isomursu ja Jääskeläinen viittaavat kirjassaan silloisen Helsingin kaupunginjohtajan Eeva-Riitta Siitosen lausuntoon Suomen kiinteistölehdessä 8/1996 ”Töhrintä ja graffiti ovat ilmiö, jota ei tapaa enää missään muussa Euroopan kaupungissa, muutamaa venäläistä kylää lukuun ottamatta. Töhrintä ja graffiti on out ja joidenkin nuorten olisi vihdoinkin tajuttava se itsekä.” (Isomursu & Jääskeläinen 1998, 73).

Suomalainen, etenkin pääkaupunkiseudulle keskittyvä graffitikulttuuri on historialtaan verrattain lyhyt ja riitainen. 1980-luvun aikana asenne oli sallivampi ja joukkoviestimissäkin puhuttiin graffititaiteesta. Graffitien katsottiin kuuluvan yhteen hip-hop- ja rap-kulttuurin kanssa ja aluksi se hyväksyttiin osana nuorten harrastuksia. (Ylioppilaslehti 1997) Ensimmäisissä bommauksissa esiintyi usein mm. sana Rap tai Hip hop ja vaikutteita oli haettu esimerkiksi hip-hopista kertovista elokuvista, kuten Beat Street (Lathan 1984). Ferrellin mukaan kyseinen elokuva on popularisoinut ja innoittanut graffitikulttuuria, ja se yhdistää graffitin juuri hip hop - kulttuuriin kuuluvaksi. (Ferrell 1996, 9) Helsingissä graffitijengin tärkeäksi tapaamispaikaksi muodostui ELMU:n eli Elävän musiikin yhdistyksen pyörittämän Lepakon bileet (Isomursu & Jääskeläinen 1998, 32).

5.3. Sallivuus nolla

Asenteet kuitenkin kovenivat, kun kirjoitusten laaja levinneisyys ja poistamiskustannukset kasvoivat. Raimo Ilaskivi, ollessaan Helsingin kaupungin johtajana vuonna 1988, käynnisti Nuija – hankkeen, jossa luvattiin 500mk palkkio töhrijän ilmiannosta. Hanke päättyi kuitenkin kaikessa hiljaisuudessa huonon vastaanoton takia. Väittääpä joku koiranleuka graffareiden vasikoineen kampanjan nimissä toisiaan rahaa saadakseen, sillä sakkojenkin jälkeen summasta jäi vielä osa omaan taskuun (Basso.fi ja City-lehti). 90-luvun alkupuolella keskustelun sävy muuttui entistä negatiivisemmaksi ja asiasta puhuttaessa termi tuntui vaihtuneen pysyvästi graffititaiteesta töhryksi (Ylen elävä arkisto 1988, 1992, 1994). Helsingin kaupunki otti nollatoleranssin linjakseen vuonna 1998 ja käynnisti silloin kiistellyn Stop töhryille – hankkeen. Samoihin aikoihin yksityisiä vartiointiliikkeitä tuli mukaan valvomaan katujen järjestystä (Bogdanoff 2009, 6). Graffitien ”pimeä aika” tuntuu kestäneen koko 2000 luvun alun, jonka aikana katukuvan vartiointi on ollut hankkeen takia tiukkaa. Kampanjan aikana myös luovallisia seiniä on puhdistettu. Nollatoleranssi.info sivuston mukaan tiukan valvonnan seurauksena muutamille nuorille kasaantui jättimäiset velat sakkokuluista ja yksityiset vartiointiliikkeet ovat onnistuneet tekemään melkoisia voittoja. Myös Helsinki Graffitissa puhutaan kalliiksi käyneestä harrastuksesta, ja sen tuomien sakkojen ja oikeudenkäyntikulujen tuomista veloista nuorille (Isomursu & Jääskeläinen 1998, 114). Julkinen valta alkoi 1990-luvulla taistella graffitia vastaan isolla koneistolla ja asiaa on puitu jopa eduskunnassa asti (Isomursu & Jääskeläinen 1998, 52). Helsingin kaupungin toimintasuunnitelmassa vuonna 2006 on kirjattu määrärahojen pienentäminen töhryhankkeelle. Tuolloin toiminnan tavoiksi määriteltiin ennaltaehkäisy ja jatkuva puhdistaminen graffitien osalta. (Helsingin kaupungin toimintasuunnitelma 2006) Töhrykampanjan määrärahojen pienentäminen nostettiin jälleen esille 2008 Helsingin kaupunginvaltuustossa Paavo Arhinmäen ja 6 muun valtuutetun toimesta. Arhinmäen aloitteen ajatuksena oli ohjata varoja laillisten maalauspaikkojen ja maalauskurssien järjestämiseen. Kaiken kaikkiaan Stop töhryille-hanke näyttää hiipuneen viime vuosina. Helsingin Sanomien Oma kaupunki osio uutisoi syyskuussa 2008 vaatimuksista kampanjan tutkimiseksi puolueettomasti, ja kampanjan koetaan olleen vain loputon rahareikä ilman todellista vaikutusta graffitien teon lopettamiseksi. Artikkeleissa käydään myös keskustelua siitä, puhutaanko töhryistä vai graffiteista. Asian tulenarkuutta kuvastaa myös se, että asiaa hoitava kaupungin virkamies halusi esiintyä nimettömänä saamiensa uhkausten vuoksi. Keskustelu ei kuitenkaan näytä saavan loppua ja köyden veto asian tiimoilta jatkunee edelleen. (HS omakaupunki 2008).

6. HELSINKI ROCKCITY, MIKÄ MEININKI?

6.1. Heräämisen merkkejä

2011 vuoden alussa näyttäisi siltä, että graffitille ja katutaiteelle alkaa pikkuhiljaa löytyä tilaa suomalaisestakin katukuvasta. Tiukka graffitien vastustus ja toisaalta väritön tai mainosten täyttämä kaupunkikuva ovat saaneet Multicoloured Dreams -nimisen taideliikkeen kampanjoimaan visuaalisen katutaiteen ja siinä samalla myös graffitien puolesta. Rakennustyömaa-aidat ja muut kaupunkia rumentavat väliaikaisratkaisut ovat olleet sopivaa pintaa tuoda kaduille muutakin kuin mainoskuvastoa tai kovasti vastustettuja ”töhryjä”. Liikkeen tarkoituksena on piristää kaupunkikuvaa positiivisilla, laillisesti toteutetuilla teoksilla, joiden tekijöinä ovat toimineet vapaaehtoiset taiteilijat. Multicoloured Dreamsin tuottamia teoksia on voinut bongata Eduskuntatalon edessä olleista työmaa-aidoista sekä ainakin Stockmannin ja Makkaratalon edustojen rakennustyömailta. Miesten viikolla 8.-14.11.2010 Multicoloured Dreams teki Senaatin torin ympäristöön miesaiheisia töitä. Projekti kerää erilaisia kuvataiteen tekijöitä mukaan toteuttamaan ja suunnittelemaan teoksia. (Multicoloured Dreams-kotisivut)

Syksyllä 2010 Helsingin metroreitin varrelta Kulosaaren sillalla, Mannerheimin tien varresta sekä Helsingin rautatieaseman tuntumasta saattoi bongata syksyn lehdistä verkkoaitaan punotun tekstin ”Tämä on kuitenkin minun kaupunkini”. Zen Cafelta lainatun lauseen sisällään pitämän teoksen takana oli Aaltoyliopiston Taideteolliseen korkeakouluun lopputyötä tekevä taidekasvatuksen opiskelija Elissa Eriksson. Hän myös masinoi tammikuussa 2011 viikon kestäneen mainostilan valtauksen raitiovaunupysäkeille. Ideana oli ostaa kollektiivisesti JCDecaux:n omistamat pysäkkien mainosalustat. Rahat kerättiin sosiaalisen median avulla ja jokainen osallistuja sai jättää oman viestinsä taiteilijalle, joka sitten painatti viestit julisteisiin. Kaiken kaikkiaan julisteet olivat nähtävillä yhteensä 21 pysäkillä. (Haluan nähdä muutakin ja Flickr) Pääkaupungin tuntumassa Keravalla avattiin syksyllä 2010 myös Suomen suurin graffitinäyttely. Idea näyttelylle lähti suursuosion saaneesta Keravan nuorisotoimen tilojen yhteydessä olleesta luvallisesta graffitiseinästä. Keravan aidalla on tekijöitä riittänyt ja säännöt niihin liittyen on tehty selviksi. Jos töhryjä alkaa ilmestyä muualle kun luvallisille alueille, aitojen poistoa harkitaan. (Yle)

Maaliskuussa 2011 Helsingin Suvilahteen avattiin graffitihenkinen galleria MAKE YOUR MARK Garage / Gallery. Ensitöikseen galleriassa esiteltiin alan ruotsalainen kulttinimi NUG. MAKE YOUR MARK myy galleriatoiminnan lisäksi myös graffitiaiheisia tavaroita ja tarvikkeita. Liikkeen ja gallerian perustajat Umut ja Trama (esiintyy ainoastaan graffitinimellään) ovat itse olleet mukana graffitien teossa 1980-luvulla. (Make your mark kotisivut) Nimi Trama mainitaan myös Helsinki Graffiti-kirjassa.

Graffitiliikkeen perustaminen on voimakas kannanotto sen puolesta, että alakulttuuri on edelleen voimissaan ja että sille löytyy kannattajia ja innostuneita harrastajia. Suvilahti on myös oivallinen paikka liikkeen ja gallerian pyörittämiseen, sillä siellä olevat luvalliset seinät ovat muodostuneet myös omaksi tärkeäksi foorumikseen graffitin tekijöille. Ne ovat myös matalan kynnyksen paikka tutustua graffitien

maailmaan. Galleriassa järjestettiin huhtikuun alussa lyhyt tukinäyttely Paavo Arhinmäen vaalityölle. Arhinmäki on ollut yksi näkyvimmistä katutaiteen ja graffitikulttuurin edistäjistä politiikassa mm. toimiessaan Helsingin kaupungin valtuustossa.

Toinen positiivinen myönnytyks ”ihmisten katujen” puolesta on tullut vuoden 2010 lopulla yllättävältä taholta. Helsingin kaupungin rakennusvirasto sallii niin kutsutut lemmenlukot silloissaan. Ajatuksena on, että rakastunut pariskunta voi kiinnittää sillan rakenteeseen lukon merkiksi kestävästä rakkaudesta. Tämäkin luvallisuus on askel lähemmäs ihmisten kokoista kaupunkia, jossa saa näkyä elämän jäljet, ainakin myönteiset sellaiset. Lukkoja varten ei ole ilmoitettu mitään tiettyä siltaa, vaan lupa koskee Helsingin kaikkia siltoja. Lukot kuitenkin voidaan poistaa tarvittaessa, esimerkiksi korjaustöiden yhteydessä. (Helsingin kaupungin rakennusvirasto)

Pääkaupunkiseudulle on viime vuosien aikana laitettu pystyyn muutamia luvallisia graffitaitoja. Niitä on järjestetty 2000-luvun lopulla ainakin Helsingin Suvilahteen, Keravalle, Kirkkonummelle ja Porvooseen. Suvilahden graffitiseinä 2009 sai Helsingin kulttuuriteko -palkinnon alkuvuonna 2010, jonka ansiosta se pystytettiin uudestaan saman vuoden kesänä. (HS, 20.1.2010)

6.2 Miltä se tuntuu

Itseäni on jo jonkin aikaa houkuttanut ajatus graffitien tekemisestä. Tutustuessani Suvilahden luvallisiin aitoihin päätin toteuttaa mielitekoni. *Haluan kokeilla itse spraymaalilla maalaamista seinään. Graffititarvikeliikkeessä innostun tekemään ostoksia. Maalit ovat edullisia ja niitä löytyi useissa väreissä. Valitsen tumman ja vaalean toisiinsa sointuvan värin. Lähellä oleva luvallinen seinä houkuttelee kokeilemaan. Kaikki on edessäni kuin tarjottimella.*

Lähdettyäni liikkeestä kävelen sohjon poikki graffitaidalle. Kilikilikili sekoitushelmi kolisee kannussa. Shhhhhhhh väri suihkuu hitaalla paineella kohti vaneria. Hahmottelen vaalealla värillä muotoa. Kasvot. Kilikilikili. Ravistelen toista purkkia. Vähän varjoja tummemmalla värillä. No niin, nyt meni liikaa. Otan uudelleen käteeni vaalean värin. Tätä lisää tähän ja tähän. Äh taas meni liikaa. Väline vaatii opettelua. Joku apuväline olisi hyvä, että saisi tarkempia rajoja. Kaivelen repustani paperin palan. Tämä saa kelvata. Shhhhhhhh, väriä lentää lisää tasaisena sumuna kohti seinäpintaa. Olisi pitänyt ostaa vaihtosuutin ohuemman viivan tekemistä varten. Sormia paleltaa. Spraymaali tuoksuu voimakkaasti. Oma teokseni näyttää aika erilaiselta muiden maalausten rinnalla. Kaikilla muilla lukee jotain, paitsi yksi oli tehnyt ison Mikki Hiiren. Työni ei ole ihan juuri sellainen kuin haluaisin, mutta antaa sen olla. En jaksa hinkata. Tämähän oli vain kokeilu. En edes allekirjoita omaani.

Spraykannut repussani tunnen olevani enemmän mukana jutussa. Tekisi mieli kaivaa ne esiin ja kokeilla vähän johonkin rumaan sähkökaappiin. En kuitenkaan viitsi. Taidan käydä jonakin päivänä ostamassa lisää värejä ja hommata oman laillisen seinäni, palan vaneria. (Halonen, 24.3.2011)

Kuva 9: Pääkaupunkiseudun paikallisjunalinjat Make Your Mark -gallerian lattiassa

7. LUVALLINEN VS. LUVATON

7.1. I was here

Graffiti koukuttaa tarjoamallaan jännityksellä ja salaseuramaisella kulttuurillaan. Kuka tekee merkkinsä vaikeimpaan paikkaan ja kenellä on hienoin tagi? Pelissä mukana olevat tunnistavat toistensa tyyliä, bongailevat töitä ja yrittävät erottua joukosta. Olen itse huomannut oman kiinnostukseni asiaan herätessä innostuvani mielikuvituksellisista paikkavalinnoista ja graffitien bongamisesta kaupunkikuvassa. Ikään kuin olisin ymmärtänyt enemmän pelin sääntöjä. Samassa kulttuurissa mukana oleva osaa lukea merkkejä ja toisaalta myös etsiä niitä kaupunkitilasta.

”Mieleenpainuvin on Tampereen RELA-maalaaja tai -maalaajaryhmä, heidän taginsa ja

graffitinsa ovat joka puolella Tamperetta, aivan joka puolella.

Ajaessa bussilla keskustasta Pispalan kautta Tesomalle, niitä voi

spotata lähes joka kadunkulmassa. Tuollainen intomielisyys pistää

hymyilyttämään, varsinkin kun niitä alkaa löytämään joka paikasta.

Siitä tulee ikään kuin sisäpiirin tervehdys...” Mies, 1990

Tageissa ideana on levittää omaa merkkiä laajalle ja kehittää tunnistettava tyyli. Graffitiipiirit nojaavat vahvasti omiin traditioihinsa ja tapoihinsa tehdä merkkejään. Aiheet ja kirjoitukset ovat hyvin toistensa kaltaisia ja erityisesti tiukan kielipolitiikan ansiosta nopeus on tekijälleen valttia. Näin ollen kuvatkin ovat usein hyvin yksinkertaisia ja tyyliään helposti toistettavia. Tavat tehdä graffitia myös omitaan muilta tekijöiltä ja matkiminen on sallittua. Tietysti oman selkeän tyylin kehittäminen on suotavaa ja mitä paremmin siinä onnistuu, sitä kovempi tyyppi on. Luvallisilla seinillä voi aikaa tietenkin käyttää eri tavalla, mutta tietyt käytännöt ja visuaalinen kieli näyttäisi juurtuneen tiukasti graffitin tekijöiden pariin. Myös käytetty väline sanelee oman osansa lopputuloksesta. Kuva-aiheiltaan graffitit ovat hyvin toistensa kaltaisia *”Tarrat (& stencilit & tagit & posterit) kuitenkin useimmiten perustuvat kliseille ja toistolle.”* (Mies, 1990)

7.2. Suojelu vai tuhoaminen

Hienoimmilla ja huolella tehdyillä maalauksilla voi olla taiteellista arvoakin ja siksi ne jopa voisivat olla suojelemisen arvoisia. Toisaalta taidokkaat kuvat voisivat myös suojella itsessään seiniä asiattomilta suttauksilta ja samalla tuottaa iloa ympäristölleen kuten Madridissa. Helsingin Sanomat kertoi uutisessaan, kuinka siellä graffititaiteilijoita on pyydetty tekemään kauppojen teräskaihtimiin teoksia maalien hinnalla, jolloin kaihtimet pysyisivät siistimpinä eivätkä houkuttelisi muita suhrimaan niitä. (9.2.2011) Artikkelissa mainitaan graffititaiteilijoiden etiketti, joka estää töhrimästä toisen teoksen päälle, mutta uskoisin, että kyseessä on myös yleinen halu säilyttää ja suojella kivannäköisiä seinäpintoja. Esteettisyys ja miellyttävyyden tekevät teoksista yhteisölleenkin merkittäviä. Teosten merkitys lisää puolestaan halua suojella ja vaalia niitä ja näin ollen vähentää töhrimisen riskiä. Vuosien

varrella myös todella arvokkaaksi arvioituja graffiteja on hävitetty, kuten Lontoossa Banksyn kohdalla on käynyt. Helsingin sanomien jutussa ilmenee, että lontoolaisen liikennelaitoksen tiedottajan mukaan graffiteja hävitetään ja niihin suhtaudutaan varauksella, koska *”ne luovat yleistä piittaamattomuuden ja sosiaalisen rappion ilmapiiriä, ja se taas lisää rikollisuutta”* (Ervamaa, HS, 24.4.2007). Laillistakin graffitia pidetään ongelmallisena, sillä sen nähdään lisäävän myös luvatonta töhrintää, kuten Tampereella Spray Jam tapahtuman jälkeen 2007 tai samana vuonna Turussa Uuden musiikin festivaalin jälkeen lehtikirjoittelun perusteella näyttää käyneen. Aamulehden jutussa poliisit ilmoittivat töhrimisen lisääntyneen kaupungissa graffititapahtuman jälkeen. Jutun lopussa mainitaan vuosittain aiheutuvat puhdistuskustannukset, jotka nousevat yli sadantuhannen euron. (Karilainen, Aamulehti, 5.8.2007) Rahasummien maininta juttujen yhteydessä luo vaikutelmaa siitä, että kyse on vakavasta rikollisuudesta ja aineellisista vahingoista. Toisaalta taas esimerkiksi vuonna 2009 avatun Suvilahden graffitaidan katsotaan vähentäneen luvatonta töhrintää, siinä missä Madridin kauppojen ikkunasuojuksiin tehdyt teoksetkin. Mikä linja on siis oikea? Puolueettoman tutkimuksen ja näkökulman löytäminen tähän asiaan tuntuu olevan hankalaa.

Graffitien, maalausten ja kirjoittelun totaalinen kieltäminen ei tunnu oikealta ratkaisulta, vaan asiaan pitäisi löytää jonkinlainen kompromissi, jotta saavutettaisiin edes jonkinlainen yhteisymmärrys nuorison, maalareiden ja julkisen vallan sekä kiinteistöjen omistajien kesken. Kyse on myös siitä, mitä me olemme valmiita sietämään? Luvallisilla seinillä tilanne on hieman helpottunut, mutta niiden tiuha käyttö kielii tarpeesta saada niitä lisää. Myös rangaistusten kohdalla olisi hyvä pohtia uudelleen niiden kohtuullisuutta ja vaikutusta tekijöiden elämään.

7.3. Mitä haluamme nähdä?

Teemu Mäki kirjoittaa Voima-lehden artikkelissa huonon taiteen olevan hyvän taiteen hinta. Kyse on siis siitä, että kokeilemalla ja taiteellisella vapaudella saavutetaan lopulta merkittävää taidetta, mutta kokeiluvaiheessa joudumme usein sietämään kokeellista ja vielä yleisesti hyväksymätöntä ”paskaa”. Totuttelun ja ajatuksen testaamisen tai kehittelyn kautta voi kuitenkin lähteä syntymään jotain sellaista mitä ei olisi osannut odottaakaan (Voima 2/2011.) Olen samaa mieltä Mäen kanssa näkemyksestä monipuolisesta taidekentästä ilman jyrkkää ennakkosensuuria. Voisin kuvitella samantyyllisen logiikan toimivan myös katutaiteessa. Jos mahdollisuuksia tehdä sitä olisi enemmän, keskimääräinen laatukin paranisi.

Graffiteihin liittyvissä keskusteluissa mainosten valtaama tila nostetaan myös usein esiin. Mainokset osana julkista katukuvaa tuntuvat saaneen hiljaisen hyväksynnän, välittämättä niiden sisällöstä. Aina välillä joku nostaa aiheesta kalabaliikin ja kritisoi niiden luomia mielikuvia, mutta todellisuudessa kaupalliset tiedotteet näyttävät vain lisääntyneet katukuvassa. Kadunvarret, rakennusten seinät, bussipysäkit ja näyteikkunat ovat täynnä kaupallisia viestejä. Mainostajat saavat häiritä meitä viesteillään ja yrittäen saada siten meidät ostamaan tai haluamaan heidän tuotteitaan, äänestämään heitä ja olemaan heidän puolellaan. Muunlaiset yritykset näkyä kaupunkikuvassa tuntuvat olevan joko valtavan työn takana tai laitonta.

Elissa Eriksson on omassa työskentelyssään ottanut kantaa juuri tähän asiaan ja halunnut herättää keskustelua kaupunkitilan käytöstä. Erikssonin masinoima Haluan nähdä muutakin – tempaus onnistui kollektiivisessa mainostilan ostossa vain muutaman viikon aikana kasaan saadulla rahasummalla. Sosiaalisen median avulla ajatus tavoitti halukkaat osallistujat ja jokainen antoi pienen rahasumman mukaan yhteiseen pottiin, jolla mainostila ostettiin. Tehokkaasti onnistunut osallistuminen tämän kaltaiseen projektiin kielii ihmisten halusta ja kiinnostuksesta vaikuttaa kaupunkitilan visuaaliseen ympäristöön. (Haluan nähdä muutakin) Yksi mainitsemisen arvoinen taiteentekijä on myös kaupunkitaiteilija Meiju Niskala. Hänen teoksensa ovat myös ottaneet kantaa kaupunkitilan käyttöön ja kannustaneet ihmisiä katsomaan lähiympäristöään uusin silmin. Lisää hänen tekemisistään löytyy hänen kotisivuiltaan <http://www.summamutikka.com>.

Seinän myyminen mainostilaksi tuottaa omistajalleen rahaa, kun taas sotkujen poistaminen tarkoittaa pelkkää rahanmenoa. Ei-kaupallisten teosten ei myöskään nähdä tuottavan kuin korkeintaan hetkellistä iloa ohikulkijoille. Näyttäisi olevan niin, että esteettisten kysymysten lisäksi tässäkin asiassa on ikuinen kysymys rahasta ja sen vallasta. Haastatteleman graffitintekijä toteaa, että *mainosten kohdalla kontrollointi on helpompaa ja ne myös tuottavat seinän omistajalle rahaa. Graffitin tekijöitä taas ei voi kontrolloida* (Mies 1978).

Sampo Villanen puhuu Kiasman Notkea Katu - näyttelykatalogiin kirjoitetussa artikkelissa (2008) kaupallistuneesta kaupunkitilasta. Kaupunkikuvaa määrittävät esimerkiksi Helsingin keskustassa suuret kauppakeskukset, jotka myös ohjailevat kaupungissa olemista. Mainosten näkemiseltä ei voi välttyä. Kulkureitit ja tiet on suunniteltu ostoskeskusten ehdoilla ja tilaa kontrolloidaan yksityisten omistajien säännöillä. (Jaukkuri & Vanhala 2008, 64) Miten niin ohjattuun tilaan enää edes voi päästä käsiksi? Kaikki tuntuu olevan tarkkaan kontrolloitua, eikä eriävillä tai linjasta poikkeavilla näkemyksillä ole jalansijaa. Kaupunkitilan tarpeet määritellään talouden näkökulmasta ja sen etuja palvellen.

7.4. Kiertotietä pitkin näkyville

Muutamit graffitina pidettävät teotavat, kuten neulegraffiti tai pesugraffiti, ovat laillisuuden osalta erilaisessa asemassa maalaamalla toteutettujen töiden kanssa. Seinään spraymaalattu teos aiheuttaa poistokustannuksia, jos sitä ei siihen haluta jättää, joten niistä voi koitua kohtuuttomankin tuntuksia sakkoja ja jopa vankeutta. Neulegraffitit saavat yleensä olla paikallaan, koska niiden poistaminen onnistuu tarvittaessa helposti ja nopeasti vaikkapa saksilla. Pesugraffitin kohdalla lain tulkintaa sotkemisen osalta vaikeuttaa teotavan luonne. Teknisesti ottaen pesugraffiti on seinän puhdistamista osittain, joten töhriminen tai sotkeminen on sen kohdalla terminä epäsovelias. Pesugraffitit maalataan esim. katupölyyn peittyneisiin ikkunoihin veden ja mahdollisesti myös ikkunanpesuaineen avulla. Kuva muodostuu pintaan jääneestä pölystä ja pestyistä kohdista, jotka näkyvät keskenään erilaisina. Sammalgraffitissa on ideana kasvattaa seinäpintaan sammalta kuvan tai tekstin muodossa. Tämä tapahtuu siten, että maalaamista varten tehdään tarkoitukseen sovelias seos olostusta tai maidosta, sokerista ja sammaleesta, jotka sekoitetaan tehosekoittimessa tasaiseksi seokseksi. Seinien kohdalla tässäkin tavassa tarvitaan rakennuksen omistajan lupa, sillä sammalkasvusto voi mahdollisesti aiheuttaa

Kuva 10: Sammalgraffitia seinässä

muutoksia seinäpintaan. Sammallajikkeiden kohdalla tekijän tulisi myös huomioida ympäristönäkökulmat ja olla käyttämättä uhanalaisia sammallajikkeita. Tietoa uhanalaisista lajeista löytyy esimerkiksi Suomen ympäristökeskuksen sivuilta (ymparisto.fi 2011)

Mainostajat käyttävät myös graffiteja ja seinämaalauksia omiin tarkoituksiinsa (Uusi musta 2010). Ison firman on tietenkin helppo hoitaa lupa-asiat kuntoon ja vakuuttaa seinäpinnan omistaja mainoksen hyödyistä sekä jopa maksaa seinätilan käytöstä. Yksittäisellä taiteilijalla ei ole välttämättä käytettävissä suuria rahasummia seinän ostamiseen ja luvan hankkiminenkin voi muodostua hankalaksi. Ainakin selvitysprosessi luvan saamiseksi saattaa olla työläs ja monivaiheinen. Viva Granlund valotti haastattelussa kuinka lupaprosessit ovat hänen kohdallaan edenneet. Ensiksi hän yleensä löytää mielestään sopivan paikan, jonka jälkeen alkaa selvitystyöt. Suunnitellessaan teoksia Pasilan asemalle, hän selvitti aluksi paikan omistussuhteen, jonka jälkeen hän soitti omistavalle taholle ja sopi tapaamisen. Idean selittämistä varten hän teki luonnokset ja tekstit, jotka hän sitten tapaamisessa esitteli. Useimmiten tapaamisessa ratkeaa tuleeko lupa vai ei. Hän on yleensä saanut luvat. Tavallisesti lupien jälkeen rahoitus täytyy hankkia erikseen. Lupien saamisen jälkeen seuraavana projektina on ollut apurahan anominen itse teoksen toteuttamiseen. Pasilan asemaa varten Granlund sai apurahaa 1500 euroa, joka on työmäärään ja materiaalikustannuksiin nähden melko pieni summa. Ratahallintokeskus tuli kuitenkin vastaan sen verran, että kustansi pohjiksi tarkoitettut vanerit. Granlund mainitsee haastattelussa, että suoraan betonille tekeminen oli kiellettyä nollatoleranssin takia, joten vanerit täytyi olla töiden pohjina. Paikan päällä työskennellessään hän myös tutustui graffitin tekijöihin, joita saattoi välillä

pyöriä radan tuntumassa.

Esimerkiksi Rakennusviraston kanssa toimittaessa rahoitusta toteuttamiseen ei tule, Granlund kertoo. Virasto voi myöntää luvan, mutta rahoitus täytyy itse hankkia jostain muualta. Lisäksi lupa pitää työtä esillä on yleensä määräaikainen ja luvan jatkamisesta on itse huolehdittava. Se on yleensä rutiinitoimenpide ja lupaa saa jatkettua, mutta jatkoajan anominen täytyy muistaa tehdä jotta työtä ei tarvitse poistaa. Toisaalta luvan jatkaminen ja saaminen helpottuu kun työn tekijä on virastolle tuttu eikä töistä ole tullut valituksia tai töhriminen työn läheisyydessä ei lisäännä. (Granlund, 2011)

Katutaiteilun kanssa siis joutuu yleensä asioimaan erilaisten virastojen ja muiden asianomaisten kanssa, sekä noudattamaan tiettyjä käytäntöjä, jotta ylipäättään pääsisi tekemään töitään haluamiinsa paikkoihin. Luvallisia seiniä on vähän, mutta kiinnostuksen ja aktiivisen asian puolesta puhumisen myötä niitä on sentään saatu muutamia.

7.5. Oikeuden edessä

Graffiteista saadut tuomiot ovat olleet paikoitellen liki tähtitieteellisiä. Yksi kyselyihin vastannut kertoo todistaneensa jopa 45000 euron korvausten määräystä junan maalaamisesta. Korkea rangaistus muodostuu puhdistuskulujen lisäksi liikennevälineen ”rikkomisesta” eli käyttökelvottomaksi tekemisestä, jolloin seisottaminen asemalla on nostanut kustannuksia. Pesemisen hinta liikkuneen hänen arvionsa mukaan korkeintaan muutamissa sadoissa euroissa, mutta junien seisottamisella korvausta saadaan hilattua ylöspäin. Ehdonalaista vankeuttakin graffitimaalari kertoo saaneensa (Mies, 1978). Graffitien poistoihin erikoistunut yritys Was-ste Oy mainostaa kotisivuillaan graffitisuojausta, jonka voi halutessaan tilata esimerkiksi omistamaansa seinäpintaan. Suojaus nopeuttaa poistamista ja tekee siitä näin ollen edullisempaa. Junien käsittely suojauksella luulisi olevan VR:llekin helppo ratkaisu nopeuttaa puhdistusta ja saada kalustoa nopeammin takaisin käyttöön. (Was-ste, 2011) Otin yhteyttä toiseen helsinkiläiseen graffitien puhdistukseen erikoistuneeseen firmaan kysyäkseni suuntaa-antavia hintoja puhdistuskuluista. Esimerkiksi henkilöauton kyljen kokoisen graffitin puhdistaminen maksaa heidän arvionsa mukaan n. 65 euroa. He vastasivat puhdistamisen olevan huomattavasti edullisempaa kuin vaikkapa pinnan uudelleen maalaamisen. (Stadin Puhtis oy, 2011)

Ongelman monimutkaisuutta lisäävät eri lähtökohdista tehdyt graffitit. Erilaiset uhkaukset, herjaukset tai tahallinen paikkojen rikkominen liikkuu sellaisilla rajamailla, joiden kohdalla rangaistuksia tulisi miettiä eri tavalla. Bogdanoffin kirjasta löytyy kuvia, joissa graffitein on seinille kirjoitettu henkilöiden nimiä ja nimen perään on kirjoitettu heidän olevan pedofiilejä, raiskaajia tms. (Bogdanoff 2009,128–131). Mielestäni nämä ovat ikäviä, keskenkasvuisia tekoja, joiden seuraukset kohteelle (ja myös tekijälle) voivat olla hankalia. Tämä on yksi graffitin ikävistä kääntöpuolista. Kuvaillun tyyppisissä tapauksissa lienee kuitenkin mahdollista soveltaa lakia julkisesta herjauksesta. (Finlex, 2000). Graffitien tekijöiden rankaisemisessa sovelletaan yleensä seuraavaa lainkohtaa (Finlex, 2007):

2 §

Törkeä vahingonteko

Jos

1) vahingonteolla aiheutetaan

a) erittäin suurta taloudellista vahinkoa,

b) rikoksen uhrille tämän olot huomioon ottaen erityisen tuntuvaa vahinkoa,

c) historiallisesti tai sivistyksellisesti erityisen arvokkaalle omaisuudelle huomattavaa vahinkoa taikka

2) edellä 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu vahingonteko tehdään osana 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa

ja vahingonteko on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä vahingonteosta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

8. ESTETIIKKA

Ossi Naukkarinen sanoo kirjassaan Ympäristön taide julkisessa tilassa olevien teosten, erityisesti graffitien, olevan herkkiä vastustukselle, koska niiden sanoma ei aukea muille kuin pienelle alakulttuurissa mukana olevalle ryhmälle (2003, 69). Nimen kirjoittelu ympäriinsä voi vaikuttaa asiaan vihkiytymättömästä

mielivaltaiselta ja päättömältä touhulta. Ulkopuolisen silmin kaikenlaiset tussaukset näyttävät helposti ankeilta sotkuilta. Toisten estetiikkaan taas sopii kaupunkikuvan rähjäisyys. Muutamit graffitin tekijät ovat sitä mieltä, että kaikki graffiti on hyvästä.

...itse kuulun siihen porukkaan joka arvostaa myös tägejä, vaikka ne olisivat tehty arvokkaiden vanhojen puurakennusten seiniin. Niissä on tiettyä urbaania rappioromantiikkaa, jos ei muuta. (Mies 1990)
Olen myös töhry- ja tægifani. Kaikki paska vaan seinille. (Mies 1986)

Graffititaiteeseen tuntuu liittyvän vahvasti myös käsitys estetiikasta ja hyvästä taiteesta. Julkisissa tiloissa, kaduilla, junaradan varsilla, bussipysäkeillä tai vastaavissa paikoissa olevien teosten näkemiseltä ei voi välttyä.

Kuva 11: Seinään maalattu mainos Kalliossa

Julkinen tila on luonteeltaan erilainen kuin yksityinen, sillä sen kohdalla täytyisi ottaa huomioon kaikenlaiset potentiaaliset katsojaryhmät. Ossi Naukkarinen kirjoittaa, että julkiseen tilaan taidetta tehtäessä on huomioitava laaja, heterogeeninen katsojajoukko, joka ei aina pysty valmistautumaan etukäteen näkemäänsä tai välttämään näkemästä teoksia. Sen takia tekijänkin olisi hyvä pohtia, ettei teoksen sisältö ole loukkaavaa, pelottavaa tai uhkaavaa, esim. suoraa väkivaltaa sisältävää. (Naukkarinen 2003, 71) Tämä on mielestäni tervettä kanssaihminen huomioon. Vaikka oma silmäni kestäisi enemmän ärsykeitä, ja osaisin suhtautua niihin sopivalla tavalla, on hyvä asettua välillä pohtimaan muiden mahdollisten näkijöiden asemaa. Lapset ja nuoret ovat hyvä esimerkki ryhmistä, joiden huomioiminen julkisen tilan suhteen on oleellista. Ylisuojelevainen ei silti tarvitse olla. Tila voi toimia näkymättömänä asennekasvattajana ja arvojen välittäjänä.

Periaatteessa Naukkarisen kuvaileman samanlaisen etiikan tulisi koskea myös mainontaa. Mainonnan eettisen neuvoston ohjeiden mukaan *"markkinoinnissa on kunnioitettava ihmisarvoa. Markkinoinnissa ei saa sallia syrjintää, joka perustuu esimerkiksi etniseen tai kansalliseen alkuperään, uskontoon, sukupuoleen, ikään, vammaisuuteen tai seksuaaliseen suuntautumiseen."* (Mainonnan eettinen neuvosto 2008) Rajanvedot ovat monesti tulkintakysymyksiä ja arvioitava tilannekohtaisesti. Taiteen kuvasto ei ole suoraan rinnastettavissa mainontaan. Kuitenkin julkisessa tilassa olevalla teoksella on erilainen asema, kuin sellaisella teoksella, joka voidaan siirtää myös katseiden ulottumattomiin.

Esteettisyys ja kauneus taas ovat paljon laajempia ja monimutkaisempia kysymyksiä. Kaikkia makuja ja mieltymyksiä on mahdotonta tyydyttää ja käsitykset hyvästä tai kauniista vaihtelevat yksilöiden kesken laajasti. Estetiikan teorioissa problematisoidaan koko kauneuden käsite, sillä lähestulkoon jokaisella tuntuu olevan kauneudesta oma yksilöllinen käsityksensä (Eaton 1994, 10). Omaa esteettistä käsitystä vastaan sotivaa ympäristöä tai teosta voi olla vaikeampi hyväksyä, jos se on pakko kohdata jatkuvasti. Toisaalta turtuminen ja asian huomiotta jättäminen toimivat yleensä defenssimekanismina ensiärtymyksen hälvettyä.

Graffiti voisi toimia myös omanlaisena keskustelun avauksena esteettisemmän kaupunkiympäristön puolesta. Miksi meillä on rumia sähkökaappeja, ankeita alikulkutunneleita ja tylsänharmaita meluaitoja? Tunneleista, kaapeista tai melusteista emme pääse eroon, mutta ne voisivat olla viihtyvyystekijöitä siinä missä käytännön välttämättömyksiäkin. Voisiko graffitin ehkä saada pois kaupungeista paremmalla rakentamisella? Voiko parempi rakentaminen ottaa mukaan lähialueen asukkaat ja antaa heidän itse päättää miltä alue näyttää? Siinä missä töhryt, herjaavat kirjoitukset tai alatyyliset ilmaukset luovat levottomuuden ilmapiiriä, voisivat esteettisesti kiinnostavat ja positiivisia tunteita välittävät teokset lisätä kaupunkitilan viihtyvyyttä.

9. SÄÄNNÖT, BETONIVIIDAKON LAKI

“Rules help us control the fun” - Monica Frennit tv-sarjassa

Kyselyvastausten ja graffiteista kirjoitettujen lehtijuttujen perusteella graffitin tekemisen säännöt ja etiketti vaihtelee. On etiketin mukaista, ettei toisten päälle saa ”jyrätä” (toisin sanoen tehdä päälle) ja jos niin tekee yhteisö kyllä muistuttaa asiasta. (HS 9.2.2011). Toisaalta taas luvallisten seinien kohdalla niiden vähyyden vuoksi jyräyskieltoa ei ole niiden kohdalla mielekästä noudattaa. Esimerkiksi Suvilahden aitojen kohdalla periaate ruuhkaisimpina aikoina onkin ollut sellainen, että kun edellinen lopettaa työskentelyn ja saa napattua kuvan omasta työstään, seuraava voi aloittaa omansa (Make Your Markin työntekijä).

Niin tagit kuin piissitkin muistuttavat usein toisiaan. Tyylien omaksumisessa ja matkimisessa käytännöt vaihtelevat. Arvostetuilla tekijöillä on usein jäljittelijöitä ja toisaalta liian tunnistettava tyyli voisi helpottaa kiinnijäämistä. Syrjäsen tutkimuksen mukaan matkimalla ja tyyliä vaihtamalla sekoitetaan myös tahallisesti tekijöitä toisiinsa ja vaikeutetaan tunnistamista (Syrjänen 1999, 3). Berg mainitsee tutkimuksessaan myös vertaispedagogiikan, jonka mukaan vanhemmat tekijät ovat opettaneet nuoremmilleen tekemisen käytäntöjä (Berg 2008, 31–33). Tämä lienee yksi syy siihen, miten tagien perinne siirtyy eteenpäin kulttuurin sisällä.

Graffitin tärkein sääntö on, ettei sääntöjä ole, laushti minulle yksi graffitin tekijä (Mies, 1978). Toisen vastaajan mukaan *koko touhu on niin epämääräistä ja anarkistista*, ettei selkeitä ohjeita siitä, mikä lasketaan graffitiksi edes ole (Mies, 1979). Periaatteessa et siis voi tehdä graffitia väärin. Jokainen voi tehdä tavallaan eikä tekemistäkään ole rajattu loppujen lopuksi edes pelkkään maalin käyttöön, sillä graffitin nimellä kulkevat niin pesemällä tehdyt seinäkuvat, tarrat kuin neulotut kaiteenlämmittimetkin. Matkiminen on sallittua ja sitä tapahtuukin paljon. Copyrightejä ei varsinaisesti ole. Yhden vastaajan mukaan esimerkiksi tarrojen kohdalla julkisuuden henkilöiden naamat ovat olleet suosittu aihe (Mies, 1990).

Graffitin yksi oleellinen piirre on luvattomuus. Se on monille se syy, jännityksen tuoja, joka vetää tekemisen pariin. Muutamien tekijöidenkään mielestä graffitia ei edes kuuluisi sallia kokonaan, mutta rangaistukset voisivat olla kohtuullisempia. Getting fame, maineen hankkiminen, on graffitin tekemisessä yksi tavoite. Mainetta voi saavuttaa tekemällä muista erottuvia töitä, ja mielellään useita. Maine kasvaa sitä mukaa, mitä enemmän graffitin tekijä on onnistunut nousemaan esille töillään (Cooper & Chalfant 1984, 28).

”Kova veto olisi varmaan vetää graffiti Stockan seinään.” (Mies, 1978)

Jos graffitista tehtäisiin vaikkapa tietokonepeli, pistekertoimia nostaisi tietenkin vaativa paikka, hienot väriyhdistelmät ja näkyvyys. Miinuspisteitä voisi saada kiinnijäämisistä, arvokohteiden turmelusta ja suhaten tehdyistä töistä. Energiaa pelissä tietenkin kuluttaisi pakeneminen, maalien hankkiminen ja itse maalaaminen. Pelissä pääajatuksena voisi olla feimin tavoittelu, ja hyvänä kakkosena taiteelliset päämäärät. Aina kun pelissä saisi tehtyä hienon piissin vaikeaan paikkaan, ruutuun pomppaisi teksti Burner! Energiatasoa voisi symboloida kannujen kuvilla, joista maalin määrä hupenee sitä mukaan kuin sitä pelissä kuluu. Spraypurkkeja voisi myös pelin tiimellyksessä kerätä kaduilta lisäenergian saamiseksi. Vihollisina olisi tietenkin virkapukuisia vartijoita pippurisumuttimien kanssa. Niistä selvittääkseen pelaajan täytyisi kehittää juoksutekniikkaa ja kamppailut vastustajia kohtaan käytäisiinkin sokkeloisella juoksuradalla.

10. TEKEMISEN MOTIIVIT

Mikä ajaa tekijät uusimaan rikoksensa? Mikä tekee kadusta hyvän foorumin taiteelle ja mitä julkisella sijainnilla halutaan sanoa? Rikoksena graffiti on epätyypillinen. Rikoksen tekijän lähtökohtana ei yleensä ole selkeä oman edun tavoittelu, vaan siihen liittyvän alakulttuurin moninaiset syyt. Petri Syrjäsen sosiologian tutkimus valottaa kokonaisuudessaan erilaisia syitä tekoihin. Tutkimuksessa kuvataan myös vastapuolen, graffitin vastustajien asenteita (Syrjänen 1999). Kyselyyni saamieni vastausten sekä haastatteluaineiston perusteella katutaiteen ja graffitien tekijöillä on sekä samankaltaisia, että toisinaan toisistaan poikkeavia syitä tehdä kuviaan. Seuraavaksi erittelen hieman niitä. Vastaukset menevät osittain lomittain ja vastaajat saattavat toimia kummallakin osa-alueella.

Luvattomien graffitin ja kirjoitusten tekijät vastasivat graffitin tekemisen syiksi muun muassa hauskanpidon ja jännityksen hakemisen, näyttämisen halun, itsensä toteuttamisen, tekemisen järjestämisen itselle sekä joidenkin ihmisten tahallinen ärsyttämisen. Feimin eli maineen hankinta, oman nimen levittäminen on myös osalle syy tehdä graffiteja. Samantyyppisiä nostoja löytyy myös Helsinki Graffitin 1990-luvun vastauksista. (Isomursu & Jääskeläinen 1998, 29) Yksi kyselyyn vastanneistatotesimaaineentavoittelunolleen nuorempaan tärkeämpää, muttanykyisin harrastusta jatketaan enemmänkin omaksi iloksi. (Mies, 1978). Samantyylinen ajatus nousee esiin myös Antti Bergin tutkimuksesta Urbaania kalligrafiaa. Hän huomauttaa, että vaikka nuorempana tekijöillä on ollut bommauksen ja graffitien tekemisen motiivina auktoriteettien vastustaminen ja hauskanpito kaveriporukan kesken, on se vaihtunut myöhemmin enemmän esteettiseksi ja yhteiskunnalliseksi syiksi (Berg 2008,9).

Saamieni kyselyvastausten perusteella paikkojen värittäminen ja kaunistaminen, ihmisille katsottavan tekeminen, yhteiskunnallinen vaikuttaminen sekä naisten kykyjen näyttäminen alalla ovat motivoineet tekemään graffiteja. Aamulehden artikkelin mukaan graffitin tekijöistä valtaosa on miehiä eikä kansainväliseltäkään tasolta löydy kovin montaa naispuolista tekijää. Syitä graffitikulttuurin miesvaltaisuuteen voi vain arvailla. (Nyrhinen, Aamulehti, 4.8.2007) Eräs haastateltava oli ajautunut graffitien pariin muutamaa vuotta vanhemman veljensä perässä. Graffiti yhdisti ja yhdistää tekijöitään. Syitä siihen on haastateltavankin mielestä vaikea eritellä, mutta ehkä jännityksen tunne, kaikkine pakenemisineen ja yhteinen mielenkiinnon kohde on vain pystynyt luomaan hyvän pohjan tutustumiselle ja sitä kautta myös mahdollistanut kestävien ystävyysuhteiden luomisen. *“Ihan alussa tekemiselle ei ollut mitään erityistä syytä, tuskin oikeastaan edes ymmärsi mitä silloin alussa teki. Sen jälkeen, suunnilleen teini-ikäisenä, graffitia teki koska vihasi yhteiskuntaa tai halusi olla luova. Myöhemmin, lähempänä aikuisuutta, graffitia tehtiin omaksi huviksi. Haastateltu kokee, että harrastuksensa ansiosta hän on saanut pidettyä elämänsä kasassa ja pysyttyä erossa esimerkiksi huumeista”* (Mies, 1978).

”- Katutaide on ihan hipsterikamaa. Graffiteja mä teen.” (Mies, 1986)

Katutaiteen tekijöiden vastauksissa korostuu enemmän kaupunkitilan haltuunotto ja kaiken kieltävän nykykäytännön kyseenalaistaminen. Ajatuksena on, että julkinen tila voisi toimia yhteisenä tilana, olohuoneena, johon jokaisella on

mahdollisuus vaikuttaa. Multicoloured Dreamsien kotisivuilla mainitaan toiminnan syiksi visuaalisen kulttuurin tuominen kaikkien saataville katukuvaan ja tilan tekeminen mielekkäämmäksi ja viihtyisämmäksi. Myös he haluavat kommentoida tiukkaa graffitipolitiikkaa ja puolustaa oikeutta tuoda ihmisten jälki näkyviin kaupunkikuvassa. Toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen ja tekijöiden aktiiviseen haluun osallistua. Materiaaleja he ovat saaneet sponsorilahjoituksina. (Multicoloured Dreams)

Viva Granlund pohti haastattelussa omia syitä siirtyä tekemään taidetta kadulle. Hän oli New Yorkissa vietettyjen opintovuosien jälkeen palannut Suomeen ja järjesti muutaman gallerianäyttelyn aluksi hyvälläkin menestyksellä. Gallerioiden hinnat, apurahojen pienuus ja tekemiensä töiden luonne eivät kuitenkaan enää oikein tuntuneet sopivan yhteen. Granlundin mukaan suomalainen tapa maksattaa taiteilijalla galleriatila tuntui myös kohtuuttomalta. Sen lisäksi häntä *rupesi ottamaan aivoon mainonnan tunkeutuminen joka paikkaan*, sekä nollatoleranssin mukana tuoma negatiivinen suhtautuminen graffitiin. Välillä hänestä tuntui, kun kaupunkitila olisi olemista rajoittavia kieltoja täynnä. *Bussipysäkin penkillä istuminenkin tuntui olevan kiellettyä*. Samalla muualla Euroopassa tuntui tapahtuvan kiinnostavia asioita katutaiteen saralla.

Granlundia kiinnosti myös ajatus työskentelystä ihmisten keskellä, ja nimenomaan kaupungissa. Teoksen saaminen gallerian ulkopuolelle, sille sopivaan paikkaan, missä sen voisi kuka tahansa nähdä, oli myös tärkeä syy lähteä tekemään taidetta kadulle. Maataide tai luontoon sijoittuva taide ei tuntunut hänestä samalla tavalla kiinnostavalta kuin urbaaniin ympäristöön sijoittuvat teokset. (Granlund, 8.3.2011) Antti Berg toteaa omassa tutkimuksessaan wraitereiden kokevan olevansa enemmän kaupungin koristajia kuin tuholaisia. Hän selittää haastateltaviensa olevan tiiviissä suhteessa kaupunkitilaan, rakastavan sitä. Tägäämisessäkin kyse ei ole useimmiten vihan ilmauksesta ja ahdistuksen purkamisesta, vaan staattisen ja harmaan kaupungin värittämisestä. (Berg 2008, 8) Toisaalta maalia käytetään myös aggressiivisiin mielenilmauksiin, kuten Helsingin sosiaalivirastoa kohtaan tapahtuneessa iskussa maaliskuussa 2011. Helsingin Sanomien mukaan aktivistiryhmä oli pommittanut maalipalloilla viraston seinää vastustuksena Helsingin kaupungin romanipolitiikkaa kohtaan. (HS omakaupunki 31.3.2011) Graffitien muodossa esiintyvien tekojen motiivit voisi karkeasti jaotella yksilön egoistisiin (oman nimen levittely, taitojen esittely, oman tilan merkitseminen ja feimin tavoittelu) ja yhteiskunnallisiin tavoitteisiin (mielenilmaukset, kannanotot, tilan kaunistaminen, viihtyvyyden lisääminen, poliittiset mielipiteet). Erilaiset graffitina pidettävät teot voitaisiin arvottaa myös negatiivisiin (vihakirjoittelu, rasismi, yhteiskunnan vastustus ja suuttumuksen tai turhautumisen ilmaisut) ja myönteisiin (kaupunkitilan estetisointi, viihtyvyyden lisääminen, ilahduttaminen) tekoihin. Erilaisiin tekoihin on vaikea soveltaa samaa lainsäädäntöä sillä niiden vaikutukset ympäröivään yhteiskuntaan ovat keskenään kovin erilaisia. Vihakirjoittelu ja rasismi ymmärrettävästi lisäävät turvattomuuden tuntua, kun taas kaupunkikuvaa kaunistavat, esteettisesti miellyttävät teokset saattavat lisätä alueen viihtyvyyttä ja kotoisuutta merkittävästi. Syrjänen on omassa tutkimuksessaan jaotellut graffitin tekemisen motiiveja

samantapaisiin kategorioihin. Hänen tutkimuksessaan ei asiaa käsitellä katutaiteen näkökulmasta, mutta yhtäläisyyksiä on paljon. Syrjänen on lajitellut tekemisen motivaatiot ja asenteet yksilöllisiin, yhteisöllisiin ja yhteiskunnallisiin syihin. Hänen tutkielmassaan yksilöllisiä syitä ovat mm. jännitys, ylpeys, ilmaisunvapaus ja estetiikka. Yhteisöllisiksi syiksi hän nimeää kilpailun, kunnian, kommunikaation, salaisuuden, suvaitsevaisuuden ja perinteen. Yhteiskunnallisiksi syiksi hän taas on löytänyt median ja taiteen kritiikin, legitiimin politiikan kritiikin, puheoikeuden itselle ottamisen ja anarkistisen eetoksen. (Syrjänen, 1999, 60)

Motiivit pähkinäkuoressa:

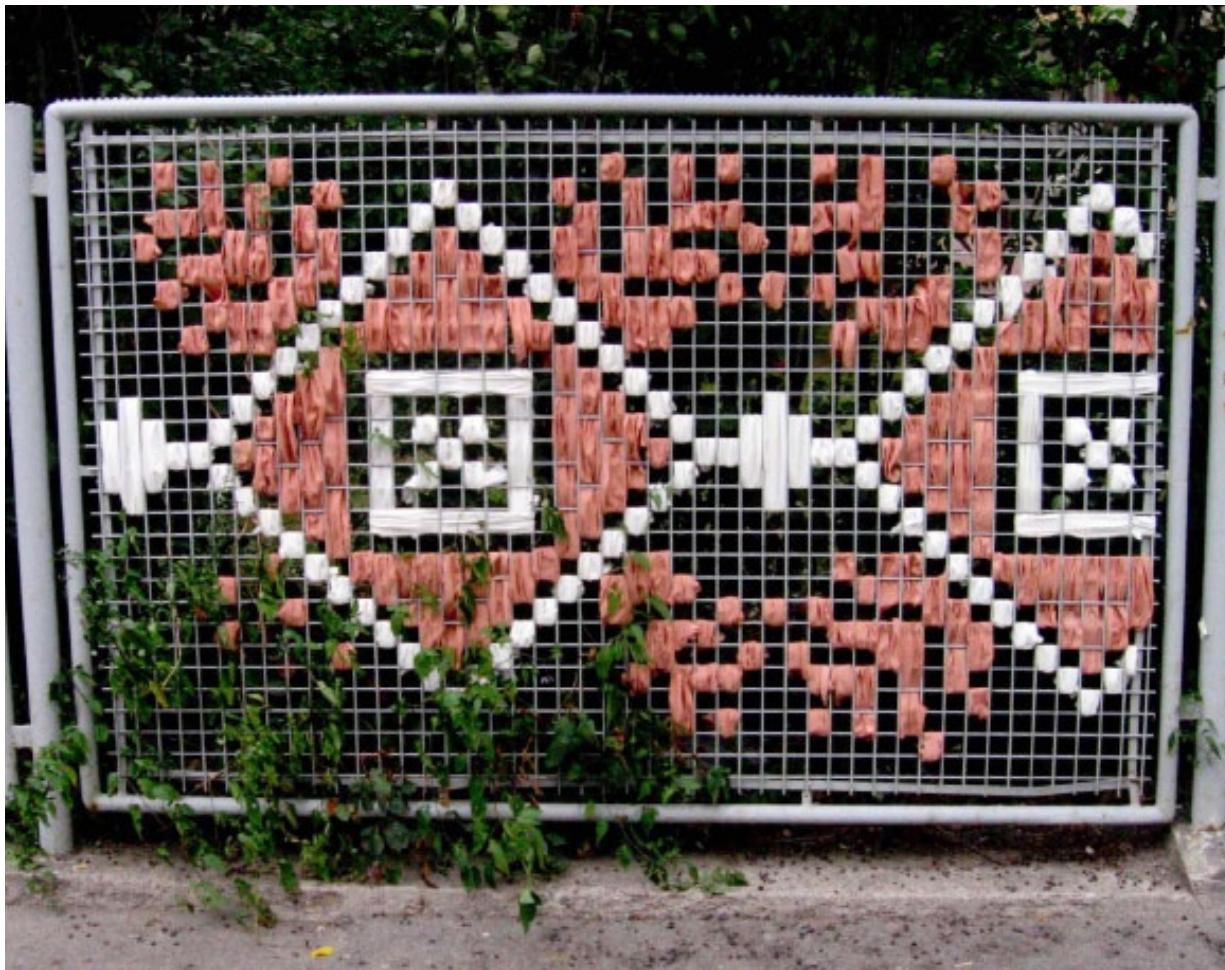
mielipiteenilmaus, (poliittinen) kannanotto, ärsyttäminen, omien turhaumien purkaminen, suuttumus, viha, itselle tekemisen järjestäminen, jännityksen haku, paikkojen koristaminen, värittäminen ja kaunistaminen, itseilmaisuus, tasa-arvon näyttäminen (naisetkin pystyy), omien kykyjen näyttäminen, itsensä haastaminen, maineen hankinta, kaupunkitilan haltuunotto, viihtyvyyden lisääminen, osallistumishalu katutilan muokkaamiseen

11. NO MISSÄ NIITÄ SITTEEN NÄKEE?

Paikka on usein tärkeä osa teosta, oli sitten kyseessä ympäristö-, katu- tai tilataideteos. Paikan valinta vaikuttaa teoksen näkemisen mahdollisuuksiin, luo sille raamit ja toisaalta voi olla myös merkittävä osa sisältöä ja teoksen sanomaa. Pohjamateriaalina esimerkiksi betoniseinä on myös visuaalisesti erilainen kuin vaikkapa vanerilevy tai metallipinta. Graffitien osalta paikan valintaan vaikuttaa myös tekemisen tapa. Usein luvattomat graffitit tehdään salaa, esimerkiksi pimeään aikaan tai muuten suojassa. Huomaamatta tekeminen ja kiinnijäämisen välttäminen luovat tiettyjä käytäntöjä paikan valintaan. Tekemisen ajankohta riippuu myös paikasta. Luvallisilla paikoilla voi huoletta työskennellä kellon ajasta riippumatta. Luvallisia teoksia tehnyt vastaaja kertoo mielellään työskentelevän päiväsaikaan ja kokee tärkeäksi työskennellä avoimesti, että ohikulkijat voivat halutessaan kommentoida teosta tai tulla juttelemaan. Laittomiin paikkoihin tekevät taas suosivat hämärän aikaa, jolloin pimeys antaa myös suojaa kiinnijäämiseltä. Tägeja, bommauksia ja graffiteja ilmestyy kaikenlaisiin julkisiin ja puolijulkisiin pintoihin, mutta suosituimpia ja samalla haastavampia kohteita ovat tyypillisesti hyvin näkyvillä olevat paikat ja kulkuneuvot. Olen itse huomannut graffiteja ja katutaidetta tässä kappaleessa eriteltävissä paikoissa. Myös kysely- ja haastatteluaineistoni ovat nostaneet muutamia seikkoja paikkojen valinnoista esille.

Kuva 12: Sosiaalikeskus Sataman ulkoseinä

Kuva 13: Punosgraffiti Hämeentiellä Helsingissä

Hyvä paikka on ”sellainen paikka missä kulkee mahdollisimman paljon ihmisiä ja kaikki liikkuvat. Kaikki alikulkutunnelit ja työmaa aidat pitäisi varata maalareille laillisiksi maalauspaikoiksi.” (Mies 1979). Toisinaan paikan valinta tapahtuu ”spontaanisti, mutta jotain paikkaa saatan ”väijyä” pitkäänkin ennen tekemistä.” (Mies 1979)

Luvalliset seinät ja aidat mahdollistavat töiden huolellisemman suunnittelun, kun ei tarvitse pelätä kiinni jäämistä. Toisaalta niihin ei liity jännityksen ja vaaran tunnetta, ja sen takia osa tekijöistä ei ole kovinkaan kiinnostunut niistä. Vuoden 2009 Nuorisobarometrin mukaan neljä viidestä nuoresta kannattaa laillisten paikkojen lisäämistä. Osa kannattajista haluaisi tehdä graffiteja, mutta ei syystä tai toisesta tee sitä. Yksi syy on nimenomaan laillisten paikkojen puute ja haluttomuus lain rikkomiseen. Saman tutkimuksen mukaan laittomien graffitien tekijöiden mielestä luvallisia paikkoja ei tarvitse lisätä, sillä nimenomaan laittomuuden tuoma jännitys on syy tehdä graffiteja. Vaikka tutkimuksen otanta graffitintekijöiden osalta on pieni, eikä tulosta voi näin ollen laajasti yleistää, se kertoo että, osa tekijöistä vähentäisi laittomiin paikkoihin tekemistä, jos luvallisia paikkoja olisi enemmän (Myllyniemi 2009b, 70–72).

Katutaidetta tehtäessä paikan valintaan vaikuttaa teoksen sopivuus sinne. Myös paikka itsessään voi inspiroida tekemään juuri tietynlaisen teoksen. Multicoloured Dreams on vallannut työmaa-aidat teosten pohjiksi. Työmaa-aidat ovat itsessään aika rumia ja mielikuvituksettomia, ja harvoin niiden ulkonäköä sellaisenaan kehuaan. Sen tähden harvoin ketään myöskään häiritsee niiden pintaan ilmestyneet teokset. Osittain katutaiteelle sopivat paikat ovat hyvin samankaltaisia graffitien kanssa. Viva Granlund on esimerkiksi maalannut teoksiaan muutamiin alikulkutunneleihin ja Pasilan aseman tietämille. Niitä ei ole kuitenkaan saanut tehdä suoraan betoniin, vaan ne on tehty vanerilevyille, jotta niiden poistaminen olisi tarvittaessa helpompaa. Taiteilijan sanojen mukaan suoraan betonille maalaaminen on myös useimmiten kielletty, vaikka hän kokee, että vanerien poistaminen on likipitään yhtä vaivalloista, niin syvästi vaneri on pultattu seiniin kiinni (Granlund, 2011).

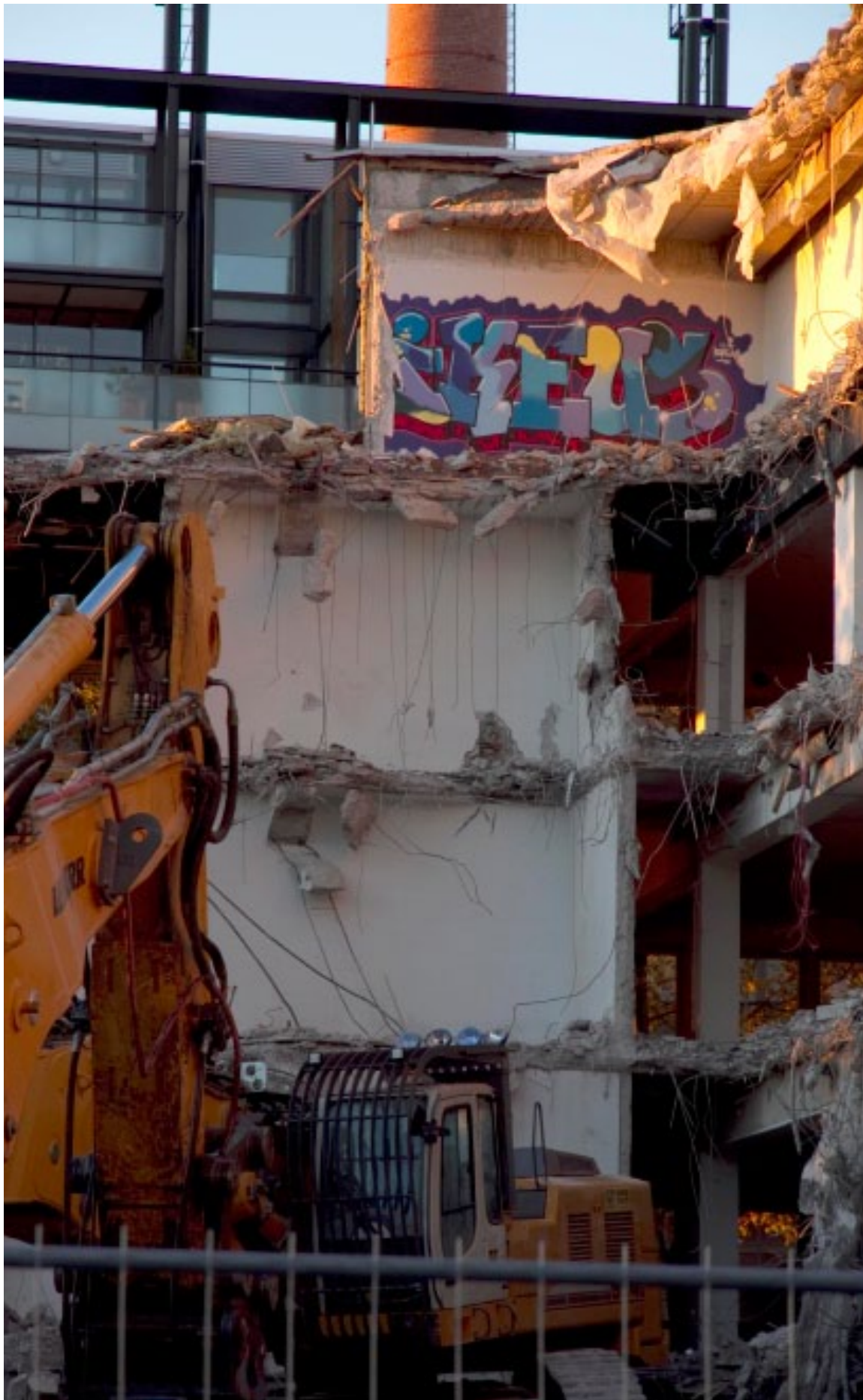
Junat ja radanvarret ovat perinteisesti kuuluneet graffitien alustaksi (Cooper & Chalfant 1988, 14–17). Ne näkyvät myös alan kulttielokuvassa Beat Street. Aivan elokuvan alkupuoliskolla pojat käyvät ihmettelemässä korkealta kattotasanteelta ratapihan näkymiä. Yksi juna on tehty täyteen toinen toistaan hienompia tageja, mutta joku on käynyt jyräämässä sen päälle omat laininsa. Samalla reissulla poikajengi bongaa hohtavan valkoisen junan, joka näyttää täydelliseltä alustalta graffiteille (Lathan, 1984). Myös kyselyvastauksissa mainittiin junat muutamaa otteeseen. Perinne siis jatkuu edelleen.

”Pidän junista, joten pyrin maalaamaan niitä eniten. Silloin se riippuu myös siitä minkä tyyppistä junaa haluan maalata; paikallisjunan, pikajunan vaiko IC:n tai pendon. Pidän eniten paikkareista ja pikajunista (ne vanhan aikaiset sinivalkoiset). Juniin sopii yksinkertaisesti piissit, niiden pinta soveltuu niihin niin hyvin! Sitten kun ne saa liikenteeseen ja siitä saa kuvan, niin se on hienoa.” (Nainen, 1986)

Junia maalataan yleensä asemavarikoilla, missä saa olla ohikulkijoilta rauhassa. Haastatteleman graffitintekijän mukaan tämä myös tekee maalaamisesta helpompaa, sillä jos paikalla liikkuu muita, yleensä ne ovat joko vartijoita tai toisia maalareita. Silloin ei tarvitse pelätä kaikkien ohikulkijoiden olevan potentiaalisia narauttajia. Junien viehätystä lisää myös se, että kun ne lopulta lähtevät liikenteeseen, graffitit näkyvät monille, parhaimmillaan halki Suomen. Junat ovat varsinkin varhaisina vuosina puolustaneet

Kuva 14: Sähkökaappi Sosiaalikeskus Sataman pihamaalta

Kuva 15: Purkutyömaa Hietalahdenrannassa Helsingissä

paikkaansa myös metallisen, sopivan kokoisen pintansa ansiosta. Graffiti näyttää paremmalta kovalle, ei-imevälle pinnalle tehtynä, toteaa kysymyksiin vastannut mies (1978).

Rakennustyömaakopit, sähkökaapit, alikulkutunnelit ovat yleensä itsessään harmaita ja hieman ankeita. Ne ovat myös tyypillisesti päätyneet graffitien alustoiksi. Alikulkutunnelit ovat myös luonteeltaan suojaisia paikkoja tehdä. Toisaalta ne ovat myös paikkoja joiden ohi ihmiset joutuvat väistämättä kulkemaan. Niissäkin toteutuu paikan valinnalle kaksi merkittävää tekijää eli näkyvyys ja suojaisuus. *”Paikan pitää olla näyttävä ja toimiva ja sellainen että se näkyy ihmisille. Mä en mitään kalliopintaa maalaile. Hyvää betonipintaa tai vastaavaa sopivaa alustaa pitää olla. Diggaan myös ottaa riskejä homman kanssa. Musta graffitissa on kiinnostavaa se miten sen voi sovittaa milloin mihinkin ympäristöön. Alikulkutunneli, aseman ylänakki, rekankylki jne..”* (Mies, 1986)

Purkutilat, vallatut talot, ja autiotilat ovat myös usein paikkoja, joissa graffiteja näkee. Hylätty tai vallattu tila on helppo tehdä oman näköiseksi, jos kukaan ei puutu sen käyttöön. Vastaavat paikat ovat sellaisia, jotka eivät ehkä myöskään herätä teoksen alustana niin suurta vastusta, sillä omistaja on jo hylännyt ne. Niihin pätee samankaltainen etiikka kuin jos löytäisit roskiksesta toimivan tai tarpeellisen esineen. Koska se on jo kerran heitetty pois, eikä edellinen omistaja sitä kaipaa, voi löytäjä yrittää vielä hyödyntää sitä. Kansalaisjärjestöjen tilat, kuten sosiaalikeskus Satama, on profiloitunut vaihtoehtokulttuurin paikkana, jossa vallitsee suvaitsevaisuus erilaisille kulttuurin muodoille. Tilaa otetaan myös haltuun tekemällä sitä omannäköiseksi.

Periaatteessa maalauspaikaksi sopii siis melkein mikä vaan, maalaamisen motiivista ja teoksen tarkoituksesta riippuen. *”Mä oon maalannu kaikkee, junia, metroja, poliisiauton kylkee...”* (Mies, 1978) Suhtautuminen valittuun paikkaan kertoo myös teon motiiveista. Esimerkiksi poliisiauton kylkeen maalaaminen on jo tekona itsessään provokaatio. Toisaalta tekijä voi haluta piristää ankean alikulkutunnelin ilmettä. Paikasta voi myös tehdä merkityksellisen jättämällä sinne oman käden jälkensä. Kaiteet ja lyhtypylväät soveltuvat parhaiten esimerkiksi neulegraffitien alustaksi. Ylipäättään sen muotoiset alustat, jonka ympärille tai päälle neulomalla tehty teos saadaan kiinnitettyä, ovat sille käypiä alustoja. Esimerkiksi Kaija Papu ja Aino Louhi ovat toteuttaneet neulegraffitin menetelmillä Pelloon teoksen Maailman onnellisin puu (Kaija Papu, kotisivut). Neulegraffitien tekotapa sanelee paikkavalintoja samaan tapaan kuin punosgraffitienkin kohdalla. Punosgraffiteille sopivat hyvin esimerkiksi tasakuvioiset verkkoaidat. (Kuva 13)

12. GRAFFITIN KÄYTTÖ OPETUKSESSA

Graffitikulttuuri on osa nuorisokulttuuria (Isomursu & Jääskeläinen, 1998). Nuorilla on myös taipumus kuvata ja toistaa kuvissaan sellaisia ilmiöitä mitkä he kokevat itselleen kiinnostaviksi. Teini-ikäisten piirustukset saattavat vilistä täynnä hevosia, suurisilmäisiä mangahahmoja, bändilogoja, sarjakuvasankareita tai idoleiden kuvia. Manifold on nimennyt Studies in Art Educationin artikkelissaan nuo piirustukset termillä fanikuvat. Hänen mukaansa fanittaminen alkaa tyypillisesti teini-iässä ja kestää varhaisaikuisuuteen asti. Tuon nuorten kuvaston sitominen mukaan opetukseen auttaa myös motivoimaan oppilaita kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin pariin. Visuaalisen kulttuurin tuntemus taas kuuluu jokaisen sivistykseen, olipa tähtäimessä ura taiteen parissa tai ei. (Manifold 2009, 257–269). Myös graffitintekijät toistavat usein tagejaan vihkon sivuihin ja piirustuksiinsa. Ne ovat yhtälailla nuorten omaa kuvastoa, kuin muutkin edellä mainitut. Piritta Malinen (2006) puolestaan jatkaa omassa artikkelissaan Tahtojen taistelua vai sielujen sympatiaa keskustelua siitä, miten graffitiä voisi hyödyntää opetuksessa. Hänen näkemyksensä mukaan se eroaa muusta fanikuvastosta olemalla selkeästi ala- tai vastakulttuuri. Laittomuuden aspekti taas tekee sen toimintatavoista erilaisia verrattuna muihin nuorison kuvakulttuureihin. Graffitille on luonteenomaista hetkellisyys eikä siitä tule yleensä säilyvää artefaktia. Hänen mukaansa taidekasvatuksessa on nykyään käännetty katse lopputuloksesta itse tekoprosessiin ja nostettu se tuotosta tärkeämmäksi. Graffitikulttuurissa tämä toteutuu kuin itsestään ja usein teoksen säilymistä tärkeämmäksi koetaan esimerkiksi teoksen dokumentoiminen (Malinen 2006, 136–138). Prosessiluontoisen ja kollektiivisen teoksen tekeminen voisi myös avata joidenkin oppilaiden lukkoja hienon kuvan tuottamisen paineesta. Kun huomio kiinnittyy prosessiin, voi onnistumisen kokemuskkin olla toisenlainen. Tekemisen tapojen monipuolisuus myös antaa oppiaineesta ammennettavaa useammalle oppilaalle.

Graffiti on myös yksi nykytaiteen muoto ja osa visuaalista kaupunkikulttuuria. Graffitit ja katutaide tarjoavat mielenkiintoisen pohjan monenlaiselle keskustelulle. Kuvataiteen opetuksessa moniäänisen taidekentän hahmottaminen, erilaiset lähestymistavat kuvan tekemiseen sekä yhteiskunnallisen keskustelun herättely ovat aiheita, joista on syytä puhua. Tähän graffitit ja katutaide voisivat toimia hyvinä keskustelun avauksina. Kadulle tehtäessä nähdyn tuleminen on teoksissa ikään kuin sisäänrakennettuna. Lopullinen katutaide-teos ei olekaan ainoastaan tekijän harjoitelma asiasta ja opettajan silmien alle tarkasteltavaksi tehty koulutyö, vaan myös isomman yleisön eteen joutuva keskustelun avaus. Teoksen mittakaava ja ajallinen kestävyys, sekä sijainti määrittävät tietenkin yleisön suuruutta. Jo teoksen sijainti luo näin ollen tekijälleen erilaisen lähtökohdan sen toteuttamisessa. Katutaiteella voisi monipuolistaa ja rikastaa oppilaiden taidekäsitystä ja ymmärrystä siitä mitä kaikkea taide on tai voi olla.

Katutaiteen tekeminen esimerkiksi nuorten ja lasten kanssa on myös mahdollisuus opettaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöönsä ja kaupunkikuvaan. Opetukseen ja sen sisältöjen miettimiseen liittyy paljon problematiikkaa, sillä esimerkiksi perinteisten graffitien osalta liikutaan usein laittomuuksien rajamailla.

Luvattomuus on myös osa tekemisen viehätystä. Tästä herää kysymys, saako koulussa opettaa rikokseksikin määriteltyjä asioita? Millä tavoin niitä saa tai voi opettaa? Miten toteutusta katutaiteen tai graffitien osalta voisi parhaiten lähestyä laillisin keinoin? Voiko lakia kyseenalaistaa ilman, että se sotii vahvasti opettajan etiikkaa vastaan? Rajat ja laillisuusasiat täytyy selvittää oppilaiden kanssa ja niistä keskusteleminen tässä yhteydessä on ensiarvoisen tärkeää.

Lapset Kriisien kuvissa - nimisessä media ja taidekasvatusoppaassa (Itkonen & Salmio 2010, 101) on Taideteollisen korkeakoulun opiskelijoiden syksyllä 2009 Aine ja Idea kurssilla laatimia tehtäviä kuvataideopetukseen. Kurssin ohjelma oli vahvasti sidottu Lapset Kriisien kuvissa - hankkeeseen. Kaikki oppaan tehtävät on rakennettu Kansainvälisten lasten oikeuksien (Unicef.fi) käsittelemiseksi erilaisissa opetustilanteissa taiteen ja mediakasvatuksen näkökulmista. Oma ehdotelmani aiheen käsittelyyn muotoutui katutaide-tehtäväksi. Tehtävässä on ajatuksena valita jokin lasten oikeuksiin liittyvä artikla ja pohtia sen teemaa. Sen jälkeen artikla tiivistetään vaikkapa iskulauseeksi, performanssiksi, kuvaksi tai mietteeksi. Tehtävän voi toteuttaa suunnitelmalla tai todella tehdä haluttuun paikkaan laillisin keinoin ja sen voi myös dokumentoida.

Tämän tapaisten tehtävien alussa on hyvä esitellä muutamia erilaisia vaihtoehtoja toteutukselle, joiden pohjalta oppilaat voivat valita sopivimman keinon tuoda ideansa esille. Mielestäni katutaiteen keinot voisivat sopia myös muunlaisiin yhteiskunnallisten teemojen käsittelyyn kuvataideopetuksessa. Oleellista on tietenkin selvittää laillisia keinoja tehdä teoksia kaupunkitilaan ja toisaalta selvittää myös lupa-asiat. Laillisia keinoja tehdä katutaidetta löytyy muutamia. Lumiveistoksen tekeminen, katuliiduilla katuun piirtäminen tai syksyn lehtien uudelleen järjestely harvemmin aiheuttaa konflikteja. Tulkinnanvaraisia luvallisuuden osalta ovat pesu-, neule- ja punosgraffitit. Niiden osalta lupa-asia on hyvä selvittää ja sopia esimerkiksi teoksen poistamisesta. Kaupunkiympäristöä voi myös muokata sieltä löytyviä elementtejä hyödyntäen, kuten vaikkapa Elissa Eriksson on tehnyt keräämällä puista pudonneita lehtiä ja punonut niitä verkkoaitaan. Tällä tavoin toteutettu teos on ympäristöystävällinen, eikä siitä pitäisi tulla seuraamuksia, jos sisältö ei siihen provosoi. Oman kotikaupungin kanssa voi myös yrittää löytää yhteistyömalleja, esimerkiksi erilaisten tapahtumien muodossa, jolloin opiskelijat tai oppilaat voisivat toteuttaa teoksia katutaiteen keinoin osana jotakin kokonaisuutta. Tällöin myös lupa-asiat selviävät yleensä helpommin. Yhtäkaikki, koen itse katutaiteen mielenkiintoiseksi kentäksi opetuksen osalta. Katutaide sopisi esimerkiksi lukion Ympäristö, paikka ja tila (KU2) - kurssin sisältöihin, joihin kuuluu kokonaisvaltainen tilan käsite sekä erilaiset integraatiot muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan. Katutaidetta voisi käsitellä myös lukion valinnaisella kuvataiteen kurssilla Nykytaiteen työpaja (KU5), jonka sisältöihin se uppoaa juuri nykytaidekontekstin ansiosta. Kuvataiteen esi- ja perusopetuksen puolella aiheita voisi käsitellä yhtälailla ympäristöestetiikan ja arkkitehtuurin yhteydessä. (Opetushallitus).

13. GRAFFITIT JA NYKYTAIDE

Muutamien viime vuosien aikana graffitit ja katutaide teokset ovat herättäneet myös suurten museoiden ja taideinstituutioiden kiinnostuksen. Muun muassa lontoolainen Tate Modern museo on esitellyt katutaidetta Street Art näyttelyssä vuonna 2008 (Tate Modern -museo), Los Angelesin Museum of Contemporary Art puolestaan Art in the Streets – näyttelyssä vuonna 2011 (MoCA) ja kotoinen Kiasma taas Notkea katu näyttelyssä vuonna 2008 (Jaukkuri & Vanhala 2008). Kirjakaupatkin pursuavat katutaideaiheisia kirjoja. Suomessa toimivia tekijöitä on ymmärrettävästi vähän tekemisen hankaluuden takia, mutta maailmalla ilmiö kukoistaa. Uskoisin, että katutaide tulee valtaamaan jalansijaa taidekentältä koko ajan enemmän. Seuraavaksi esittelen lyhyesti muutamia kiinnostavia taiteilijoita kuvien avulla. Kuvat ja esiteltujen taiteilijoiden teokset voivat toimia myös virikkeinä opetuksessa ja auttaa hahmottamaan ilmiötä luokkatilanteissa. Muitakin hyviä esimerkkejä aiheesta löytyy, mutta ainakin omalla kohdallani nämä seuraavat ovat herättäneet huomioni. Lisää graffitia hyödyntäviä taiteilijoita löytyy esimerkiksi kirjasta *Beyond the street, the 100 Leading Figure in Urban Art* (Nguyen & Mackenzie 2010)

Blu

Blu on italialainen katutaiteilija, joka työskentelee taiteilijanimensä takaa. Hän on myös tehnyt valloittavia animaatioita seinämaalauksien avulla. Blu:n teoksia voi myös bongata ympäri maailmaa. Taiteilijan tuotantoon voi tutustua kotisivuilla www.blublu.org. Olen sattumalta kuvannut Milanosta löytyvän Blu:n teoksen vuonna 2008. Hänen teoksissaan seikkailevat eriskummalliset hahmot, niin eläimet kuin ihmisetkin. Mikään inhimillinen ei ole niille vierasta.

Kuva 16: Blu:n teos Milanossa

Banksy

Lontoolaisen Banksyn maine on kiirinyt kauas. Hän on saavuttanut katutaiteen piirissä suorastaan klassikkoaseman. Myös hän toimii taiteilijanimensä takana, eikä ole halukas paljastamaan oikeaa henkilöllisyyttään. Banksyn tekemisiä esitellään myös elokuvassa Exit through the giftshop, joka oli Suomessakin näytillä DocPoint - filmifestivaaleilla (Banksyfilm). Banksyn teokset ovat usein stenciliä apuna käyttäen tehtyjä graffitipolitiikkaa ja muita yhteiskunnallisia asioita kommentoivia teoksia. Hän on myös aktiivinen eläinten oikeuksien puolustaja (Banksy.co)

Kuva 17: Banksy

Herakut

Saksalainen pariskunta Akut ja Hera tekevät yhdessä realismia ja sarjakuvamaista piirrosjälkeä sekoittelevia teoksia. He toimivat yhteisen, molempien etunimistä muodostetun taiteilijanimen alla. Kuvissa on usein suurisilmäisiä, surumielisiä eläimiä, ihmishahmoja ja melankolista tunnelmaa. Välillä hahmot ovat kummallisia ihmisen ja eläimen sekoituksia. (Herakut.de)

Kuva 18: Herakut

NUG

Ruotsalainen tukholmalaisen Konstfackin kasvatti NUG kuohutti ruotsia lopputyöllään Territorial pissing (2008). Videoteoksessa liikutaan laittomuuksien rajamailla. Siinä mustahuppuinen mies suhii metron seiniä mustalla spraylla. Samassa vaunussa matkustavat ahdistuvat toiminnasta ja lopulta mies pakenee ikkunan kautta. NUG (Magnus Gustafsson) on omistanut koko elämänsä graffiteille. Hän on herättänyt toiminnallaan ja töillään närää naapurimaassamme ja tunnetaan siellä maan pahimpana vandaalina (HS, Nyt-liite 4.3.2011 ja Dagens Nyheter 16.2.2009). NUG: n teoksissa leikitellään mielivaltaisella töhrimisellä ja tageilla.

Kuva 19: NUG:n näyttely Make Your Mark - galleriassa

Miss Van

Miss Van on ranskalainen vuonna 1973 syntynyt graffititaiteilija, joka maalaa naisellisia, nukkemaisia hahmoja. Aluksi kuvat olivat enemmän omakuvia. Miss Vanin ajatuksen mukaan hän on oikeastaan korvannut graffitille tyypillisen oman nimen kirjoittamisen omakuvalla. Hänen omien sanojensa mukaan seinien maalaaminen on tapa näyttää, että boikotoi konventionaalista taidemaailmaa. Minulla on kapinallinen mieli. Minusta on myös jännittävämpää maalata kadulla, koska se on kiellettyä. Seinien maalaaminen sallii minun säilyttää vapauteni; koska se on laitonta, siinä ei ole sensuuria. (Miss Van -kotisivut)

Kuva 20: Miss Van sähkökaapissa

Voina

Venäläinen VOINA (tai Wonja, sana merkitsee suomeksi "sotaa")-ryhmä on kunnostautunut räväköiden poliittisten ja performatiivisten teosten saralla. Ryhmä kohautti Pietarissa 2010 kaupungin erään sillan tien pintaan maalatulla isolla peniksen kuvalla. Mikä on taiteen tulevaisuus? – luenolla puhumassa ollut vieraileva luennoitsija, venäläinen Koldobskaya kertoi teoksen taustoista. Pietarissa on tapana yöaikaan sulkea liikenteeltä kaikki sillat ja nostaa ne ylös, jotta laivaliikenne pääsee vapaasti kulkemaan jokea pitkin. Kyseinen Penisteos oli tehty sille sillalle, joka ylös nostettuna näkyy suoraan FSB:n eli Venäjän liittovaltion turvallisuuspalvelun ikkunoihin. Teos on ryhmän kannanotto FSB:n ihmisoikeusloukkauksiin. Myös ihmisoikeusjärjestö Memorial on kritisoinut vahvasti FSB:n toimia. Teko heijastelee Venäjän poliittisen ilmapiirin epävakautta ja kireyttä (Koldobskaya 2011).

Kuva 21: Voinan Penissilta Pietarissa

14. YHTEENVETO

Tutkimukseni tuntui laajenevan ja löytävän uusia mielenkiintoisia polkuja pitkin matkaa. Koen, että graffiteilla on sekä taiteelle, että taidekasvatukselle paljon annettavaa. Paljon on kuitenkin vielä tehtävää, ennen kuin voin itsekään sujauttaa ilmiön sujuvasti osaksi opetusta tai omaa taiteellista työskentelyäni. Minua kiinnostaa myös seurata ilmiötä ja sen sijoittumista yhteiskuntaan. Suomalaisessa yhteiskunnassa järjestyksen ja kurin ylläpito tuntuvat välillä olevan kovia ja siksi tämän kaltaiset ilmiöt sopeutuvat tai sulautuvat siihen huonosti. Haluaisin kuitenkin nähdä tällaisen ilmiön luontevana osana suomalaistakin kaupunkikuvaa. Minua itseäni myös kiinnostaa katutaide taiteellisen työskentelyn näkökulmasta. Yhtenä jatkotutkimussuuntana sekin voisi olla mahdollinen.

Voisin myös jatkaa tätä tutkimusta esimerkiksi selvittämällä asenteita graffitia kohtaan. Aihetta voisi lähestyä kvantitatiivisesta näkökulmasta esimerkiksi asennekartoituksen muodossa. Asennekartoitusta onkin jo tehty mm. Nuorisobarometriä osalta. Itse haluaisin tämän tutkimuksen pohjalta eritellä erilaiset katutaiteen ja graffitin lajit ja tutkia yleisesti asennetta niitä kohtaan eri yhteiskuntaluokissa ja ryhmissä. Haluisi koettaa selvittää eroja erilaisten graffitin muotojen välillä. Kantoja voisi udella akselilla kielteinen - neutraali – myönteinen, kunkin tekotavan kohdalla. Oman tuntumani mukaan asenne esimerkiksi väripommia, granua, kohtaan on todennäköisesti aivan erilainen kuin vaikkapa piissiiä tai pesugraffitia kohtaan. Toivoisin myös, että lainsäädännössä voitaisiin ottaa huomioon erityyiset ilmaisut ja arvioida niiden rangaistavuutta sen mukaan. Vaikka oma asenteeni ei alun perin ollutkaan kovin kielteinen graffiti-ilmiötä kohtaan, on se myös muuttunut sallivammaksi tutkimukseni myötä. Aiheeseen perehtymisen ansiosta olen alkanut nähdä myös töhryiksi kutsutut tagit kiinnostavina. Olen silti sitä mieltä, ettei kaikkea tarvitse sallia. Ymmärrän hyvin tagien aiheuttaman ärtymyksen erityisesti silloin, kun ne ilmestyvät arvorakennuksen, oman kodin tai kulkuneuvon kylkeen. Kuten tutkimukseni aikana olen jo useaan kertaan todennut, ilmiö ei ole mustavalkoisen yksiselitteinen. Keskustelua asiasta on juuri siksi hyvä pitää yllä.

LÄHTEET:

Kirjallisuus:

Bogdanoff, Joanna, koonnut (2009): *Graffiti, No name, no fame*, Nikita Kulmala
Cooper, Martha ja Chalfant Henry (1988): *Subway art*, Owl Books
Dempsey Amy (2003): *Moderni taide*, Otava, suom. Isomarkku, Jaana ja Mattila, Raija
Eaton, Marcia Muelder (1994): *Estetiikan ydinkysymyksiä*, suom. Rantanen, Pekka, Helsingin yliopisto
Ferrell, Jeff (1996): *Crimes of style – Urban graffiti and the politics of criminality*, Northeastrn University Press
Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko ja Sajavaara, Paula (1997): *Tutki ja kirjoita*, Kirjayhtymä
Isomursu, Anne ja Jääskeläinen, Tuomas (1998): *Helsinki graffiti*, Matti Pyykkö
Itkonen, Satu ja Salmio Tiina toim.(2010): *Lapset kriisien kuvissa, Media- ja taidekasvatusopas*, Plan Suomi säätiö
Jaukkuri, Maaretta ja Vanhala, Jari-Pekka toim.(2008): *Notkea katu*, Kiasma
Malinen, Piritta (2006): “Tahtojen taistelua vai sielujen sympatiaa – kuvataideopettaja nuorison kuvakulttuurien pyönteissä” (Battle of wills or sympathy of souls – art teacher in the whirlwind of the youth’s visual cultures). In K. Kettunen, M. Hiltunen, S. Laitinen, & M. Rastas (Eds.), *Kuvien keskellä*, Kuvataideopettajaliitto 100 vuotta (pp. 135–145). Helsinki: Like.
Naukkarinen, Ossi (2003): *Ympäristön taide*, Taideteollinen korkeakoulu
Nguyen, Patrick ja Mackenzie, Stuart toim. (2010): *Beyond the street, the 100 Leading Figure in Urban Art*, Gestalten
Nurmi, Timo, Rekiaro, Ilkka, Rekiaro, Päivi ja Sorjanen Timo (2004): *Uuden Suomen sivistyssanakirja*, Gummerus

Lehdet:

Ervamaa, Tomi (2007): ”Satojen tuhansien arvoinen graffiti tuhottiin Lontoossa”, Helsingin Sanomat, 24.4.2007
Häkkinen, Perttu (2011): ”Uutta galleriaa tuli töhrimään”, Helsingin Sanomien Nyt-liite 4.3.2011
Karilainen, Juha (2007): ”Graffititapahtuma jätti Tampereen töhryiseksi”, Aamulehti 5.8.2007
Karvinen, Tero (2007): *Mielipide: ”Katutaide on nykytaiteen osa-alue”*, Aamulehti, 16.8.2007
Manifold, Marjorie Cohee (2009): “What Art Educators Can Learn from the Fan-based Artmaking of Adolescents and Young Adults?” *Studies in Art Education, A Journal of Issues and Research*, 2009 50(3), 257-271

Mäki, Teemu (2011): ”Paska taide on hyvän hinta”, Voima-lehti, 2/2011
Nyrhinen, Tiina (2007): ”Graffiti-piknikillä pyristeltiin irti töhertelijän maineesta” Aamulehti, 4.8.2007

Painamattomat, tutkimukset:

Berg, Antti (2008): *Urbaania kalligrafiaa, näkökulmia bommaukseen*, Taideteollisen korkeakoulun kuvataidekasvatuksen lopputyö
Myllyniemi, Sami (2009a): *Aika vapaalla, Nuorten vapaa-aika tutkimus 2009*, Nuorisasian keskus, Opetusministeriö, Yliopistopaino (http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/Aika_vapaalla_-_Nuorten_vapaa-aikatutkimus_2009.pdf)

Myllyniemi, Sami (2009b): *Taidekohtia, Nuorisobarometri 2009*, Opetusministeriö, Nuorisotutkimusseura, Yliopistopaino (http://80.248.162.139/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri_2009.pdf)

Syrjänen, Petri, (1999): ”Graffiti ei ole taidetta, se on rikos” – graffitikonfliktin yhteiskunnallisia määreitä, Pro gradu-tutkielma, Sosiologia, Tampereen Yliopisto <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu04751.pdf>

Koldobskaya, Marina: *Mikä on taiteen tulevaisuus?* -luentosarja, 28.2.2011
Lathan, Stan (1984): *Beat Street*, elokuva

Granlund, Viva: haastattelu, 8.3.2011
Mies 1978: haastattelu, 24.3.2011
1979–1990 syntyneet graffitin ja katutaiteen tekijät: kysely, tammi-helmikuu 2011
Halonen Anni: omat muistot, maaliskuu 2010
Stadin Puhtis oy, sähköpostiviestit, 15.4.2011 ja 21.4.2011

Internet:

Banksy: <http://www.banksy.co.uk/index.html> (14.4.2011)
<http://www.banksyfilm.com> (19.4.2011)
Basso.fi keskustelu: <http://www.basso.fi/keskustelu/3126/raimo-ilaskiven-quot-nuija-kampanja-quot> (18.3.2011)
Basquiat, Jean-Michel: <http://basquiat.com> (14.4.2011)
Blu: <http://blublu.org> (14.4.2011)

City-lehti: <http://www.city.fi/artikkeli/Helsinki+Graffiti+All+Night+Long/385/> (15.3.2011)

Dagens Nyheter: <http://www.dn.se/kultur-noje/konst-form/konstfacks-ledning-backar-om-graffitikonstnar> 16.2.2009 (7.4.2011)

Flickr: <http://www.flickr.com/photos/elissaeriksson/5160436985/> (2.4.2011)

Haluan nähdä muutakin: <http://haluannahdamuutakin.wordpress.com> (2.4.2011)

Haring, Keith: <http://www.haring.com/> (14.4.2011)

Helsingin kaupungin Rakennusvirasto: http://www.hel.fi/wps/portal/Rakennusvirasto/Artikkeli/?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/HKR/fi/ajankohtaista/helsinki_sallii_siltojen_lemmenlukot 18.11.2010 (2.4.2011)

Helsingin kaupungin valtuusto:

http://www.hel2.fi/hkr/toimintasuunnitelma2006/erillisproj_01.html (13.2.2011)

Helsingin Sanomat, Nyt ja Omakaupunki:

<http://www.hs.fi/ulkomaat/artikkeli/Graffititaiteilijat+suojelevat+rakennuksia+t%C3%B6hryilt%C3%A4+Madridissa/1135263676314> 9.2.2011 (14.4.2011)

http://omakaupunki.hs.fi/paakaupunkiseutu/uutiset/stop_tohryille-kampanjasta_vaaditaan_puolueetonta_tutkimusta/ 16.9.2008 (14.4.2011)

http://omakaupunki.hs.fi/paakaupunkiseutu/uutiset/stop_tohryille-kampanja_ei_kutsunut_nuorisotoimea/ 15.9.2008 (14.4.2011)

http://omakaupunki.hs.fi/hakaniemi/uutiset/romanien_puolustajat_tekivat_maali-iskun/ 31.3.2011 (14.4.2011)

<http://www.hs.fi/juttusarja/penaali/artikkeli/Pian+saa+piirt%C3%A4%C3%A4+luvallisesti+sein%C3%A4%C3%A4n/1135252266565> 20.1.2010 (19.4.2011)

Herakut: <http://www.herakut.de/home.html> (18.4.2011)

Krmi, graffitiaiheisia lehtiartikkeleita koottuna: <http://www.krmi.net/articles> (7.4.2011)

Ervamaa, Tomi (2007): ”Satojen tuhansien arvoinen graffiti tuhottiin Lontoossa”, Helsingin Sanomat, 24.4.2007: <http://www.krmi.net/articles.php?artnum=56> (19.4.2011)

Karilainen, Juha (2007): ”Graffititapahtuma jätti Tampereen töhryiseksi”, Aamulehti 5.8.2007: <http://www.krmi.net/articles.php?artnum=50> (19.4.2011)

Karvinen, Tero (2007): Mielipide: ”Katutaide on nykytaiteen osa-alue”, Aamulehti, 16.8.2007: <http://www.krmi.net/articles.php?artnum=47> (15.3.2011)

Nyrhinen, Tiina (2007): ”Graffiti-piknikillä pyristeltiin irti töhertelijän maineesta” Aamulehti, 4.8.2007: <http://www.krmi.net/articles.php?artnum=52> (19.4.2011)

Mainonnan eettinen neuvosto: <http://www.keskuskauppakamari.fi/Palvelut/Asiantuntijapalvelut/Mainonnan-eettinen-neuvosto/Mainonnan-eettisen-neuvoston-hyvaa-markkinointitapaa-koskevat-ohjeet> 9.5.2008 (10.4.2011)

Make Your Mark garage/galleria: <http://makeyourmark.fi> (2.4.2011)

Miss Van: <http://www.missvan.com/> (14.4.2011)

MoCA: <http://www.moca.org/museum/exhibitiondetail.php?&id=443> (19.4.2011)

Multicoloured Dreams: mcdreams.wordpress.com (6.4.2011)

New York Times 1971, artikkeli:

http://www.ni9e.com/blog_images/taki_183.pdf (26.3.2011)

Niskala, Meiju: <http://www.summamutikka.com> (14.4.2011)

Nollatoleranssi: <http://nollatoleranssi.info> (14.4.2011)

Opetushallitus ja kuvataiteen OPS:t: http://www.edu.fi/lukiokoulutus/kuvataide/ymparisto_paikka_ja_tila_ku2 (11.4.2011)

http://www.edu.fi/lukiokoulutus/kuvataide/nykytaiteen_tyopaja_ku5 (11.4.2011)

http://www.edu.fi/perusopetus/kuvataide/ymparistoestetiikka_arkkitehtuuri_ja_muotoilu (11.4.2011)

Papu, Kaija ja Maailman onnellisin puu: <http://www.kaijapapu.com/newslite/oranki.htm> (19.4.2011)

Street art utopia: <http://www.streetartutopia.com> (15.4.2011)

Suomen laki: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2000/20000531> (14.4.2011)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070540> (14.4.2011)

Suomen ympäristökeskus: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=322093&lan=fi> (18.4.2011)

Suomibeatbox keskustelu:

http://suomibeatbox.10.forumer.com/a/bommaus-graffititaide_post23.html (2.3.2011)

Suomisanakirja: <http://suomisanakirja.fi/Graffiti> (20.2.2011)

Tate Museo: <http://www.tate.org.uk/modern/exhibitions/streetart/default.shtm> (19.4.2011)

Unicef: http://www.unicef.fi/Lapsen_oikeuksien_sopimus_koko 21.4.2011

Uusi musta: <http://uusimusta.squarespace.com/etusivu/2010/9/16/sano-se-sammalein-ja-neulein.html> 16.9.2010 (1.4.2011)

<http://uusimusta.squarespace.com/etusivu/2010/8/3/taidetta-ja-mainoksia-seinaa-pesemalla.html> 3.8.2010 (19.4.2011)

Was-ste Oy: http://www.was-ste.fi/esitteet/graffitien_poistot.pdf (14.4.2011)

Yle:

http://yle.fi/alueet/helsinki/2010/11/keravalle_nousee_suomen_suurin_graffitinayttely_2142762.html (14.4.2011)

Yle Elävä arkisto:

<http://www.yle.fi/elavaarkisto/?s=s&g=4&ag=24&t=182&a=7812> Vuosilta 1968 – 1969 (12.3.2011)

<http://www.yle.fi/elavaarkisto/?s=s&g=4&ag=24&t=&a=6063> Vuosilta 1988, 1992, 1994 (12.3.2011)

Ylioppilaslehti:

<http://ylioppilaslehti.fi/1997/11/elamaa-graffitin-jalkeen> (15.3.2011)

KUVALÄHTEET:

Kuva 1: Sevillan rantabulevardi, Sevilla, Espanja, 2010, Anni Halonen

Kuva 2: Näkymä Tehtaankadulta, taiteilija(t) tuntematon, Helsinki, 2010, Anni Halonen

Kuva 3: Graffitaita Suvilahdessa, Helsinki, 2010, Anni Halonen

Kuva 4: Väripommi, <http://s.omakaupunki.hs.fi/news/images/uploads/sossun%20ovi.540x405.jpg>

Kuva 5: Neulegraffiteja Kalliossa, Helsinki, 2010, Anni Halonen

Kuva 6: Pesugraffiti, http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/74/Wing_reverse_graffiti.JPG/250px-Wing_reverse_graffiti.JPG

Kuva 7: Tageja Kalliossa, Helsinki, 2011, Anni Halonen

Kuva 8: SAMO-graffiti, http://3.bp.blogspot.com/_gHQqqRDS5w/TK0VV5MsTII/AAAAAAAAA-c/Mv0ywAZWFOA/s640/126036_45JUF6WC7FRINFZAG5PPKR4V27DVAJ_samo_H203507_L.jpg

Kuva 9: Make Your Mark – gallerian lattia, Suvilahti, Helsinki, 2011, Anni Halonen

Kuva 10: Sammalgraffiti, <http://supernaturale.com/img/articles/144/1997.jpg>

Kuva 11: Koffin mainos seinään maalattuna Kurvissa, Helsinki, 2011, Anni Halonen

Kuva 12: Sosiaalikeskus Sataman ulkoseinä, Kalasatama, Helsinki, 2010, Anni Halonen

Kuva 13: Punosgraffitia Hämeentiellä, Helsinki, 2010, Anni Halonen

Kuva 14: Sähkökaappiin maalattu graffiti, Kalasatama, Helsinki 2010, Anni Halonen

Kuva 15: Purkutalon seinään ilmestynyt graffiti, Hietalahdenranta, Helsinki, 2010, Anni Halonen

Kuva 16: Blu:n teos, PAC Padiglione d'Arte Contemporanea, Milano, 2008, Anni Halonen

Kuva 17: Banksy, valvontakamera http://streetart-propaganda.net/wp-content/uploads/2010/12/banksy_2.jpg

Kuva 18: Herakut “They stole my shoes and ate my homework”

http://3.bp.blogspot.com/_pb6cXJCw_do/TA_S893OCRI/AAAAAAAAA7s/2XYN2kkuHAc/s1600/02.jpg

Kuva 19: NUG Suvilahden Make Your Mark gallerian näyttelyssä, Helsinki, 2011, Anni Halonen

Kuva 20: Miss Van http://www.graffiti.org/barcelona/070_bcn_phorm.jpg

Kuva 21: Penissilta Pietarissa:

<http://24flinching.com/word/wp-content/uploads/2010/06/penis-bridge3.jpg>

Kiitokset

Opponentit Sini ja Ville sekä kandisemppa-ryhmä, Mira Kallio-Tavin, Viva Granlund, Elissa Eriksson, Satu Kettunen, Rauni Eskelinen, äiti, sisko ja salaiset kontaktit alamaailmaan

